

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
Katedra historie

Rok 1968 na Příbramsku
Bakalářská práce

Iveta Merunová

Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 16. června 2014

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ - RÁDA BYCH TOUTO CESTOU PODĚKOVALA SVÉMU
VEDOUCÍMU BAKALÁŘSKÉ PRÁCE PHDR. MIROSLAVU BREITFELDEROVI,
PHD. ZA ODBORNÉ VEDENÍ.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

Úvod	2
1 ZÁVĚR ROKU 1967 NA PŘÍBRAMSKU	5
1.1 ČESKOSLOVENSKÁ POLITICKÁ SCÉNA VE DRUHÉ POLOVINĚ ROKU 1967	5
1.2 POLITICKÁ SITUACE KONCEM ROKU 1967 NA PŘÍBRAMSKU	8
1.3 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL TÉTO ETAPY	9
1.4 SPOLEČNOST A KULTURA V ZÁVĚRU ROKU 1967	13
2 PŘÍBRAMSKO OD LEDNA 1968 DO AKČNÍHO PROGRAMU KSČ	15
2.1 POLITICKÁ SCÉNA OD LEDNA DO KONCE BŘEZNA 1968	15
2.2 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL V POČÁTKCÍCH ROKU 1968	19
2.3 SPOLEČNOST OD LEDNA DO KONCE BŘEZNA 1968	24
3 PŘÍBRAMSKO OD AKČNÍHO PROGRAMU KSČ DO SRPNA 1968	27
3.1 POLITICKÁ SCÉNA V JARNÍCH A LETNÍCH MĚSÍCÍCH ROKU 1968	27
3.2 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL TÉTO ETAPY	32
3.3 SPOLEČNOST A KULTURA OD AKČNÍHO PROGRAMU KSČ DO SRPNA 1968	36
4 SRPEN 1968 NA PŘÍBRAMSKU	39
4.1 PŘÍBRAMSKÉ DĚNÍ DO INVAZE	39
4.2 INVAZE VOJSK A POSLEDNÍ SRPNOVÉ DNY NA PŘÍBRAMSKU	41
5 ZÁVĚR ROKU 1968 A POČÁTEK ROKU 1969 NA PŘÍBRAMSKU	48
5.1 POLITICKÁ SCÉNA OD ZÁŘÍ 1968 DO ÚNORA 1969	48
5.2 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL NA KONCI ROKU 1968 A NA POČÁTKU ROKU 1969	53
5.3 SPOLEČNOST V PODZIMNÍCH MĚSÍCÍCH ROKU 1968 A V ZIMĚ 1969	56
ZÁVĚR	59
SEZNAM ZKRATEK	62
RESUMÉ	64
SEZNAM LITERATURY	65

ÚVOD

Proces Pražského jara, jež ve své době překvapilo Evropu i svět, můžeme označit za historicky krátký řetězec událostí, které započaly výměnou čelního představitele vládnoucí Komunistické strany Československa jiným funkcionářem v lednu 1968 a které byly násilně zpřetrhány sovětskou vojenskou okupací v srpnu ještě téhož roku.¹ Dubček, který si svým novým stylem jednání a mluvy brzy získal mládež a většinu obyvatel, však Čechoslováci ještě počátkem Pražského jara neznali, a tak mohli pouze tušit, že KSČ zamýšlí najít jiný styl práce a komunikace, než tomu bylo za Antonína Novotného. Tento slovenský funkcionář byl posléze pochopen jako velký reformátor zdůrazňující humanitní stránky socialismu, musíme však podotknout, že odstranit vedoucí úlohu své strany v úmyslu nikdy neměl.² Faktem ovšem zůstává, že se československá společnost na začátku roku 1968 dosud nepoznaně nadechla a že se KSČ v průběhu tohoto obrodného procesu těšila nevídané podpoře obyvatelstva.³ Rok 1968 tedy můžeme definovat jako kruté krátký čas horečných aktivit probuzené občanské společnosti.⁴

Téma Pražského jara jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala, protože v něm spatřuji fascinující pokus o změnu tehdejšího rigidního systému a protože tento neobyčejný proces upoutal moji pozornost již na střední škole. Za cíl této práce jsem si určila popsat, zmapovat a představit konec roku 1967, období Pražského jara, jeho dozvuky a nejranější počátky normalizace v tehdejších příbramském okrese, který byl dle územního rozdělení ČSSR z roku 1960 poněkud rozsáhlejší, než je ten nynější. Nezaměřím se však pouze na politickou scénu tohoto období, ale zahrnu do své práce i oblast zemědělství, průmyslu a kulturního života okresu. Mohu vyslovit hypotézu, že se Pražské jaro na Příbramsku nijak nelišilo od ostatních regionů tehdejšího Československa, pokusím se však zjistit, zda nelze nalézt alespoň malé odlišnosti. Jako metodu psaní této bakalářské práce jsem zvolila dedukci – nejprve se zabývám obecnými rysy Pražského jara, teprve poté přistupuji k jednotlivým událostem v tehdejších příbramském regionu. Jako pramennou základnu jsem kromě literatury využila dobové noviny *Nové Příbramsko*, nacházející se ve Státním okresním archivu Příbram ve Fondu knihovny SOKA. Dalším zdrojem, zejména pak pro

1MACHONIN, Pavel. *Sociální struktura Československa v předvečer Pražského jara 1968*. 116 s. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-549-1, s. 5.

2DOLISTA, Josef a kol. *Odkaz Pražského jara pro současnost a budoucnost*. 162 s. České Budějovice: VŠERS, 2008. ISBN 978-80-86708-62-1, s. 20.

3Tamtéž, s. 61.

4HOPPE, Jiří, SUK, Jiří. *Dvojitá identita Klubu angažovaných nestraníků: Před invazí 1968 a po pádu komunismu 1989*. 165 s. Praha: Euroslavica, 2008. ISBN 978-80-85494-82-2, s. 7.

srpnové události, byla Kronika Městského národního výboru Příbram 1967 – 1988, nacházející se taktéž v SOKA Příbram, konkrétně ve Fondu MěstNV Příbram 1945 – 2002. Jejím autorem je František Veselý. Jiné zdroje mi bohužel okresním archivem nebylo dovoleno využít, protože veškeré inventáře příbramského archivu končí rokem 1960, dokumenty z pozdějších let nejsou prozatím zpracovány.

Věnujme se teď literatuře k tématu. O Pražském jaru bylo již napsáno nepřeberné množství odborných publikací. Za stěžejní můžeme považovat dvoudílnou publikaci kolektivu autorů *Československo roku 1968*, jejíž první díl se velice podrobně věnuje obrodnému procesu,⁵ druhý díl pak počátkům normalizace.⁶ Obě publikace jsou v práci hojně využívány. Za zřejmě nejpłodnějšího autora v oblasti Pražského jara však můžeme považovat historika a současníka obrodného procesu Antonína Benčíka. Z jeho publikací jsem v práci použila *21. srpen 1968*,⁷ *Operaci Dunaj aneb Internacionální vražda Pražského jara*,⁸ *Osm měsíců Pražského jara*⁹ a *V chapadlech kremelské chobotnice*.¹⁰ Vojenské stránce intervence se věnoval například Daniel Povolný.¹¹ Důkazem, že Pražskému jaru se lze věnovat skutečně v mnoha směrech a ze všech stran, může být publikace Pavla Machonina nazvaná *Sociální struktura Československa v předvečer Pražského jara 1968*.¹² Posledním jménem, které by zcela jistě nemělo být v souvislosti s Pražským jarem opomenuto, je Alfred Hyna,¹³ historik kdysi působící na katedře historie Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. Obrodnému procesu v Československu se však věnovalo mnohem více autorů, a to i těch zahraničních.

5KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968: 1. díl: Obrodný proces*. 1. vydání. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-7-0.

6MENCL, Václav a kol. *Československo roku 1968: 2. díl: Počátky normalizace*. 1. vydání. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-8-9.

7BENČÍK, Antonín a Josef DOMAŇSKÝ. *21. srpen 1968*. 1. vydání. Praha: Delta, 1990.

8BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj aneb Internacionální vražda Pražského jara*. 1. vydání. Praha: Krutina Jiří - Vacek, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1.

9BENČÍK, Antonín a kol. *Osm měsíců Pražského jara 1968*. 1. vydání. Praha: Práce, 1991. ISBN 80-208-0126-X.

10BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. 1. vydání. Praha: Mladá Fronta, 2007. ISBN 80-204-1617-X.

11POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara: I. Invaze armád Varšavské smlouvy*. 1. vydání. Praha: Vojenský historický ústav Praha, 2008. ISBN 978-80-7278-470-7.

12MACHONIN, Pavel. *Sociální struktura Československa v předvečer Pražského jara 1968*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-549-1.

13HYNA, Alfréd. *Československá krize 1967 - 1970 a západní Čechy*. 1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2001. ISBN 80-7082-779-3.

Nyní přistupme ke stručné kritice pramenů. Pro první kapitolu, věnující se závěru roku 1967 na Příbramsku, nebylo v dobových novinách zejména o politické scéně mnoho k nalezení. Publicisté tehdejší doby se věnovali spíše zemědělským, průmyslovým či společenským událostem. Situace se však začíná zlepšovat již s druhou kapitolou, kdy se pomalu probouzí obrodný proces. V novinách z jara 1968 můžeme zaznamenat posun k politickým událostem na úkor těch zemědělských, společenských i průmyslových, na člancích je však ještě znát poplatnost tehdejšímu režimu. Nejlepší situaci můžeme vypořadovat v tisku, který časově zapadá do třetí kapitoly, tedy od dubna do srpna 1968. Proces Pražského jara byl tehdy již v plném proudu, a tak si můžeme povšimnout, že se novináři poměrně svobodně rozepsali o tehdejších důležitých politických i společenských událostech na okrese. Pro poslední – pátou – kapitolu, která pojednává o dění po invazi na sklonku roku 1968 a na počátku roku 1969, můžeme logicky zaznamenat jistý útlum v líčení tehdejších politických událostí na okrese. Můžeme si také povšimnout, že postupem času na úkor politických zpráv opět přibývá článků z oblasti zemědělství a kultury okresu. Na obsahu tisku z tohoto období můžeme tedy velice dobře vysledovat křivku uvolňování a následného návratu ke starým poměrům.

Na závěr pohovořme o rozdělení kapitol. Zvolila jsem časové dělení kapitol bakalářské práce. Po prostudování archivních materiálů – převážně tedy novinových článků – jsem se rozhodla rozdělit kapitoly na podkapitoly nazvané politická scéna, zemědělství a průmysl, společnost a kultura. Jako první je vždy umístěna podkapitola o politice, protože se jedná o oblast prvořadou. Následuje podkapitola o zemědělství a průmyslu, ve které se věnujeme převážně zemědělským a průmyslovým úspěchům na okrese, kapitola je vždy uzavřena z našeho pohledu tím nejméně důležitým – kulturou okresu. Tomuto členění se vymyká pouze čtvrtá kapitola, která pojednává o srpnu 1968 na Příbramsku. Zde jsem se rozhodla nejprve pojednat celkově o událostech před invazí a následně o jejím průběhu konkrétně na území Příbramska.

1 ZÁVĚR ROKU 1967 NA PŘÍBRAMSKU

1.1 ČESKOSLOVENSKÁ POLITICKÁ SCÉNA VE DRUHÉ POLOVINĚ ROKU 1967

V této podkapitole podrobněji nastíníme toto důležité období, které můžeme chápat jako jakousi předvoj Pražského jara. Spád vnitropolitických událostí a rozporů, které prožívalo Československo od poloviny 60. let, se v tomto období ještě zrychlil a rozpory uvnitř režimu i mezi jeho představiteli se rozrostly natolik, že se jejich řešení stalo nezbytným.¹⁴ „*Ve druhé polovině roku 1967 dospěla společenská krize v Československu do stadia, kdy některý sporný bod v politickém životě snadno přeskočil v impuls rozhodujícího střetu.*“¹⁵ Ve vzduchu visel dosud největší konflikt v dvacetileté historii komunismu v Československu.¹⁶

Roku 1967 došlo k největšímu veřejnému konfliktu mezi zastánci a odpůrci reformy na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů ve dnech 27. - 29. 6. v Praze. Snaha a naděje vedoucích komunistických funkcionářů, že se sjezd bude zabývat pouze záležitostmi spisovatelů, se neuskutečnila¹⁷ a sjezd se stal nejzávažnější událostí emancipačního pohybu.¹⁸ S ostrou kritikou politických a společenských poměrů v zemi vystoupili ve svých referátech komunisté i bezpartijní¹⁹ – I. Klíma, K. Kosík, L. Vaculík, A. J. Liehm a P. Kohout, který navíc přečetl dopis sovětského spisovatele A. Solženicyna, jehož novela *Jeden den Ivana Děnísoviče* byla jakýmsi symbolem etapy „politického tání“.²⁰ Spisovatelé vystoupili jako vyjadřovatelé základních potřeb a tužeb společnosti, obvinili totalitní moc z hmotné a morální devastace společnosti a z neschopnosti vládnout.²¹ „*Delegaci ÚV KSČ vedl J. Hendrych, který také vystoupil se svým referátem a po něm demonstrativně opustil otevřené a kritické jednání sjezdu.*“²² Sjezdem spisovatelů

14KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část.* 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 5.

15BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice.* 520 s. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-20416-179, s. 27.

16KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část.* 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 5.

17Tamtéž, s. 6.

18KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodný proces.* 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 19.

19BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice.* 520 s. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-20416-179, s. 17.

20SÍGL, Miroslav. *Události pravdy, zrady a nadějí.* 540 s. Třebíč: Akcent, 2009. ISBN 978-80-7268-659-9, s. 18.

21KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodný proces.* 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 20.

22SÍGL, Miroslav. *Události pravdy, zrady a nadějí.* 540 s. Třebíč: Akcent, 2009. ISBN 978-80-7268-659-9, s. 18.

se ÚV KSČ zabýval ve dnech 26. a 27. 9.²³ Toto zasedání bylo věnováno především otázkám ideologické věrouky a dragonádě vůči spisovatelům.²⁴ Průběhu a výsledku sjezdu, jenž měl na veřejnosti značný ohlas²⁵ a vystupňoval „tlak zdola“,²⁶ přisuzovali vedoucí komunisté tak velkou politickou závažnost, že jej zařadili jako samostatný bod jednání na schůzi ÚV KSČ. Odpověděli velice tvrdě.²⁷ Vedení strany a státu odpovědělo administrativně-mocenským zásahem proti kritikům a proti celému Svazu spisovatelů.²⁸ „Na nátlak ÚV KSČ byli z kandidátky na nové členy ÚV Svazu čs. spisovatelů vyškrtnutí P. Kohout, I. Klíma, L. Vaculík a V. Havel.“²⁹ PÚV KSČ přijalo usnesení o převodu Literárních novin do působnosti Ministerstva kultury a informací, o disciplinárním řízení s M. Kunderou a P. Kohoutem a o stranickém vyloučení A. J. Liehma, I. Klímy a L. Vaculíka. Na zasedání ÚV KSČ přednesl J. Hendrych hlavní referát „*Některé ideologické otázky a závěry k IV. sjezdu Svazu čs. spisovatelů*“, z KSČ byli vyloučeni zmínění spisovatelé, J. Procházka byl uvolněn z funkce kandidáta ÚV KSČ, P. Kohoutovi byla udělena důtka s výstrahou a s M. Kunderou, jenž byl označován za hlavního ideového viníka, bylo zavedeno stranické řízení.³⁰ 26. 10. bylo zvoleno nové předsednictvo ÚV Svazu čs. spisovatelů, jehož předsedou byl zvolen E. Goldstücker.³¹

Na zasedání ÚV KSČ ve dnech 30. - 31. 10. se jednalo o „*postavení a úloze strany v současné etapě vývoje naší socialistické společnosti*“. Úvodní projev měl J. Hendrych.³² O dosavadní činnosti strany kriticky hovořilo několik členů ÚV KSČ, ale bezprostředním podnětem konfliktu se stalo vystoupení A. Dubčeka, jehož obsah v mnoha bodech odporoval názorům, které během roku 1967 veřejně vyslovoval A. Novotný.³³ „*Zasedání se stalo dějištěm polemiky mezi Dubčekem a Novotným, který Dubčeka napadl a obvinil*

23KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část*. 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 7.

24KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodný proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 22.

25BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. 520 s. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-20416-179, s. 17.

26Tamtéž, s. 24.

27Tamtéž s. 24.

28KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část*. 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 7.

29SÍGL, Miroslav. *Události pravdy, zrady a nadějí*. 540 s. Třebíč: Akcent, 2009. ISBN 978-80-7268-659-9, s. 18.

30Tamtéž, s. 20.

31Tamtéž, s. 22.

32Tamtéž, s. 23.

33KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část*. 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 9.

*z nacionalismu a úchylkářství.*³⁴ Dubček píchl do vosího hnízda, když požadoval, aby se ÚV začal zabývat nesprávnou kumulací funkcí (včetně nejvyšších), směr tohoto útoku byl nepochybný.³⁵ Proti Novotnému vystoupilo 8 členů ÚV KSČ, další nespokojené zastavilo ukončení schůze a přijetí rezoluce, že spornými problémy se bude ÚV KSČ zabývat v prosinci.³⁶

Na osobní žádost A. Novotného pobýval v Československu ve dnech 8. a 9. 12. na „kratší pracovní návštěvě“ L. I. Brežněv. Vedl rozhovory také s J. Lenártem, J. Hendrychem a A. Dubčekem. Novotného Brežněv nabádal, aby odvolal své obvinění Dubčeka z nacionalismu, a k případnému rozdělení funkcí prezidenta a prvního tajemníka doporučil takový postup, aby neutrpěla prestiž socialismu.³⁷ Brežněv však na své návštěvě rozpoznal, že Novotný již není schopen situaci zvládnout.³⁸

Na mimořádné schůzi PÚV KSČ 11. 12. došlo k ostré diskusi kolem příprav prosincového pléna ÚV KSČ, k situaci ve vedoucích orgánech strany, k rozdělení funkce prvního tajemníka a prezidenta republiky, k situaci ve společnosti a k nečekané návštěvě L. I. Brežněva. Jednání pokračovalo 14. 12., kdy byly projednány problémy hospodářského rozvoje, zpráva o plnění usnesení k IV. sjezdu Svazu čs. spisovatelů, zpráva ke „strahovským událostem“ a finanční otázky v roce 1968.³⁹ Novotný, jenž představoval pro zastánce reforem hlavní brzdu změn,⁴⁰ se chystal na prosincové schůzi ÚV KSČ konflikt se svými odpůrci vyřešit a prosadit politiku ostrého kursu.⁴¹ Jednání bylo dramatické, diskuse ostrá. S pečlivě připravenou kritikou Novotného vystoupili D. Kolder, J. Hendrych, S. Sádovský, O. Černík, J. Dolanský a A. Dubček. Přítomní funkcionáři byli vážnými rozpory v orgánu, jehož byli členy, překvapeni.⁴² V KSČ existoval silný proud

34SÍGL, Miroslav. *Události pravdy, zrady a nadějí.* 540 s. Třebíč: Akcent, 2009. ISBN 978-80-7268-659-9, s. 23.

35KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodný proces.* 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 22.

36KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část.* 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 9.

37SÍGL, Miroslav. *Události pravdy, zrady a nadějí.* 540 s. Třebíč: Akcent, 2009. ISBN 978-80-7268-659-9, s. 25.

38KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část.* 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 10.

39SÍGL, Miroslav. *Události pravdy, zrady a nadějí.* 540 s. Třebíč: Akcent, 2009. ISBN 978-80-7268-659-9, s. 26.

40KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část.* 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 8.

41Tamtéž, s. 10.

42Tamtéž, s. 11.

nespokojenosti s Novotného vedením a přesvědčení o jeho neschopnosti a nechuti řešit narůstající problémy.⁴³

Zasedání ÚV KSČ ve dnech 19. - 21. 12. podle oficiálního komuniké projednávalo otázky dalšího ekonomického rozvoje a vývoje životní úrovně. „*V diskusi došlo k ostré kritice A. Novotného a byly vysloveny požadavky na jeho odstoupení, případně na rozdělení funkce prezidenta a prvního tajemníka ÚV KSČ.*“ Toto zasedání bylo přerušeno s tím, že bude pokračovat na začátku ledna 1968.⁴⁴

1.2 POLITICKÁ SITUACE KONCEM ROKU 1967 NA PŘÍBRAMSKU

Nyní se již zaměříme na konkrétní politickou situaci koncem roku 1967 na příbramském okrese. Dne 13. 9. projednávalo plenární zasedání ONV v Příbrami usnesení květnového zasedání a činnost rady ONV za uplynulé období a jednalo o stavu ve vyřizování stížností a připomínek pracujících okresu. Dále schválilo úkoly ve školení poslanců a funkcionářů NV o novém zákoně o národních výborech, správním řízení a lidové kontrole a schválilo návrhy na zřízení odboru státních financí, na zrušení kontrolního odboru, na ustanovení vedoucích odborů a volbu tajemníků komisí. V úvodní části referoval tajemník ONV L. Sláma o výsledcích plnění nákupu obilovin a o průběhu žňových prací. Ke zprávě o plnění plánu a rozpočtu ONV v I. pololetí roku 1967 referoval náměstek předsedy ONV V. Kunc. Zasedání rovněž projednalo zprávu o plnění okresního Dokumentu o péči a zdraví pracujících a stanovisko komise lidové kontroly ONV. Závěrem zasedání předseda ONV V. Vokurka apeloval k nejúčinnější pomoci na zajištění podzimních polních prací a k nejvyšší hospodárnosti a efektivnosti.⁴⁵

Další významnější událostí této etapy můžeme shledat plenární zasedání OV KSČ, které proběhlo 27. 9. za přítomnosti tajemníka KV KSČ ing. Buriana. Za řízení tajemníka OV KSČ Černého byla projednána zpráva o činnosti předsednictva za uplynulé období, schválena koncepce zemědělské výroby do r. 1980 a koncepce rozvoje kulturně-výchovné práce. Tajemník OV KSČ Kulhavý hovořil k perspektivám zemědělství v okrese, dále o změnách v zemědělství a o vzniku Okresního zemědělského sdružení. O přípravách založení OZS hovořil i Hruška, OV KSČ schválil hlavní zásady ustavení OZS.⁴⁶ Druhým

43KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. část.* 81 s. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429, s. 8.

44SÍGL, Miroslav. *Události pravdy, zrady a nadějí.* 540 s. Třebíč: Akcent, 2009. ISBN 978-80-7268-659-9, s. 26.

45Z plenárního zasedání ONV: Odpovědněji na všech úsecích. *Nové Příbramsko*, 22. září 1967, s. 1.

46O rozvoji zemědělství v okrese. *Nové Příbramsko*, 6. října 1967, s. 1.

bodem jednání pléna OV byla koncepce rozvoje kulturně-výchovné práce v období do roku 1970. Úvod do problematiky této oblasti na okrese přednesl tajemník OV KSČ Š. Fürst. Ve svém projevu poukázal na rostoucí požadavky vzdělanosti a kvalifikovanosti a podrobněji se zabýval otázkami životního prostředí, estetickou výchovou a místní kulturní činností, v jeho vystoupení se objevily i podnětné připomínky na adresu finančního zajištění kultury. Ředitel divadla Vyskočil hovořil o postavení profesionálního divadla v rozvoji kulturního života okresu a zabýval se otázkami ekonomiky kultury a jejího řízení. OV stanovil program kulturního rozvoje zahrnující oblasti životního prostředí, estetické výchovy a zájmové kulturní činnosti.⁴⁷

Na konci roku 1967 byl ve všech stranických organizacích připravován nástup do významného roku 1968. Součástí prosincových schůzí se staly přípravy výročních členských schůzí, které proběhly na počátku roku 1968. Dále byly projednány zprávy výborů organizací a zhodnocena jejich činnost od počátku roku 1967, zástupci OV KSČ na prosincových schůzích vystoupili se stanoviskem OV.⁴⁸

Na tomto období si můžeme povšimnout, že počínající změny neměly ještě žádný vliv na dění v nižších orgánech strany a státu. Zatímco ve vysokých stranických kruzích započaly rozhodující změny, které uvodily nadcházející Pražské jaro, v okresních organizacích se řešily drobné lokální problémy okresu.

1.3 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL TÉTO ETAPY

Nyní se věnujme zemědělství této etapy, jejíž počáteční období se nese ve znamení žní. Jejich průběh byl díky příznivému počasí a dobré organizaci práce úspěšný, v některých podnicích se však vyskytly vážné nedostatky. Na počátku září 1967 se na polích nacházely stovky hektarů slámy i nesklizeného obilí, například v TřebSKU, Kosobudech a Krašovicích. Kombajnéri svými 134 stroji sklídili 22 800 hektarů obilovin, tedy 80 % veškeré plochy. Sklizeň, trvající celkem 3 týdny, plně neuspokojovala požadavky živočišné výroby, přesto však byla lepší než v letech minulých. V polovině září započaly podzimní práce, zejména sklizeň brambor, kterých se v okrese nacházelo 6 000 hektarů, 85 % této plochy muselo být sklizeno ručně.⁴⁹ Ke konci září bylo sklizeno pouze 31 % ploch brambor v okrese. K zaostávání docházelo, protože se sklízelo tradičním způsobem, navíc technický stav některých kombajnů nebyl dobrý. K 29. 9. si v okrese

47Ze zasedání OV KSČ: Podnětný program kulturního rozvoje. *Nové Příbramsko*, 13. října 1967, s. 1 – 2.

48Do nové práce. *Nové Příbramsko*, 24. listopadu 1967, s. 1 – 2.

49Od žni k podzimním pracím. *Nové Příbramsko*, 22. září 1967, s. 1 – 2.

vedli nejhůře v Nalžovicích, kde bylo sklizeno pouhých 8,5 % ploch, na Svatém Poli u Dobříše (8,6 %) a v Kozárovicích (9,3 %). Naopak nejlépe na okrese si vedlo JZD Koupě, které mělo zásluhou kombajnové sklizně do 29. 9. sklizeno přes 60 % ploch.⁵⁰ K 13. 10. byly v okrese sklizeny teprve necelé 2/3 ploch brambor, což bylo s přihlédnutím k příznivému počasí skutečně málo. Výrazně zaostával i nákup konzumních brambor, příbramský okres patřil k posledním v kraji. Do 17. 10. byl nákup brambor splněn jen na 53,4 %, pouze 2 podniky nákup překročily – Zvírotice (143 %) a Příčovy (101 %). Zemědělci byli pozadu i v dosetí obilovin – k 6. 10. v okrese chybělo zasít 2 000 hektarů žita a 7 000 hektarů pšenice.⁵¹ Řada družstev – například Počepice, Kozárovice, Radíč, Suchodol a mnoho dalších – měla brambory na polích ještě na konci října, kdy je začaly ohrožovat mrazíky.⁵² Sklizeň brambor byla v okrese dokončena k 10. 11., na počátku listopadu byly dosety plochy žit a zemědělci se začali věnovat zimní orbě.⁵³

Podstatnou zemědělskou událostí se stal Zemědělský den v Tochovicích, který se v rámci oslav 50. výročí VŘSR uskutečnil 28. 10. Hlavním bodem programu, jenž byl rozdělen na dopolední a odpolední část, byla soutěž ve zručnosti traktoristů, vyvrcholením se staly koňské dostihy, do kterých 12 československých stájí přihlásilo 60 koní. V zámecké zahradě si návštěvníci mohli prohlédnout expozice zemědělských a dalších organizací a závodů. Své výsledky představily Agrostroj Rožmitál, mlékařské závody Laktos, Lesní závody Příbram a Rožmitál a mnoho dalších. Tento den byl zakončen taneční zábavou.⁵⁴

Na konci listopadu se v zemědělských kruzích rozhořely diskuse k dokumentu vydanému k VII. sjezdu JZD o cílech zemědělství a výživy, dále probíhaly přípravy na prosincovou okresní konferenci JZD. V zemědělských podnicích a závodech se také rozhodovali o vstupu do zemědělského sdružení. Jako první se k němu rozhodli v JZD Bubovice, následovala družstva Jesenice, Hudčice, Milín, Nečín, Klučenice a Počepice.⁵⁵ Do počátku prosince se o členství přihlásilo na 50 JZD, 7 státních statků, Laktos Sedlčany a Střední zemědělská technická škola v Březnici.⁵⁶

50Sklizeň brambor má pomalé tempo. *Nové Příbramsko*, 6. října 1967, s. 2.

51Dny vyžadující největší vypětí. *Nové Příbramsko*, 13. října 1967, s. 2.

52Brambory ohroženy. *Nové Příbramsko*, 27. října 1967, s. 2.

53Den má stále cenu zlata. *Nové Příbramsko*, 10. listopadu 1967, s. 2.

54Z celého okresu do Tochovic. *Nové Příbramsko*, 13. října 1967, s. 1 – 2.

55Družstevníci a OZS: První pro. *Nové Příbramsko*, 1. prosince 1967, s. 1.

56OZS před ustavením. *Nové Příbramsko*, 8. prosince 1967, s. 1.

K jedné z nejvýznamnějších zemědělských událostí tohoto období patří okresní konference JZD, jež se za účasti 195 delegátů a 69 hostů uskutečnila 16. 12. v Estrádním sále Domu kultury v Příbrami. V hlavním referátu objasnil ředitel VZS Příbram V. Hruška situaci v družstvech, detailně upozornil na úspěchy i negativní jevy v zemědělství okresu, poukázal na náročnost nadcházejícího roku, věnoval se způsobům řízení a organizace výroby a v závěru informoval o významu a nejbližších výhledech OZS. Nejdůležitějším bodem jednání se staly otázky perspektivního rozvoje zemědělství okresu, konference byla vyvrcholením snahy zemědělců o splnění náročných úkolů příštího období.⁵⁷

K nejvýznamnější události zemědělství okresu v této etapě došlo 29. 12., kdy se v sále závodního klubu RD na Březových Horách sešlo 84 zástupců podniků přihlášených ke členství v OZS a 48 hostů na ustavující valné hromadě OZS. Přítomen byl první náměstek ministra zemědělství a výživy K. Václavů, několik dalších zástupců ministerstva, náměstek předsedy KNV Holý, tajemníci OV KSČ Příbram, předseda ONV a četní zástupci dalších okresních orgánů. Ustavující valnou hromadu si nenechala ujít ani delegace z družebního okresu Merseburg v NDR v čele s druhým tajemníkem OV Jednotné socialistické strany Německa. Na zasedání bylo jednomyslně schváleno ustavení OZS, byl přijat návrh stanov a koncepce prvního pracovního programu sdružení. Diskuse se vyznačovala snahou rozvíjet přes nový zemědělský okresní orgán co nejplodnější způsoby spolupráce. Mezi diskutujícími hovořil i člen delegace z NDR W. Paizoni. Vyjádřil přání dalšího utužování vzájemného přátelství a hovořil o konkrétních způsobech sdružování zemědělských podniků v NDR. Přítomní zástupci zvolili 15členné předsednictvo, jehož předsedou se stal V. Hrzal (předseda JZD Bubovice), a revizní komisi.⁵⁸ Vytvořením OZS bylo v okrese završeno plnění usnesení ÚV KSČ o zemědělsko-potravinářském komplexu.⁵⁹ Ve vytvoření této zemědělské organizace můžeme spatřovat první vlašťovku probuzené aktivity rolníků v nadcházejícím období.

Nyní se zaměříme na průmysl konce roku 1967 na Příbramsku. V tomto období zaznamenal mnoho úspěchů příbramský uranový průmysl. K 1. 9. bylo zřízeno rozhodnutím ministra hornictví F. Pence generální ředitelství Československého uranového průmyslu se sídlem v Příbrami, generálním ředitelem se stal K. Houdek.⁶⁰ Dalším úspěchem bylo vítězství Geologického průzkumu Uranového průmyslu v Příbrami

57Z okresní konference JZD: Reálné perspektivy. *Nové Příbramsko*, 22. prosince 1967, s. 1 a 3.

58OZS ustaveno. *Nové Příbramsko*, 5. ledna 1968, s. 2.

59Zemědělství novými směry. *Nové Příbramsko*, 15. března 1968, s. 3.

60Rozhodnutím ministra hornictví. *Nové Příbramsko*, 8. září 1967, s. 1.

v mezipodnikové soutěži v Československém uranovém průmyslu. Dne 9. 9. byl Geologickému průzkumu předán Prapor přátelství horníků ČSSR, NDR a PLR.⁶¹ V prosinci 1967 byly na pracovišti GP UP ozkoušeny nové nástroje osázené diamanty.⁶²

Mnoha úspěchům se mohlo těšit i několik dalších závodů a podniků okresu. Například Agrostroj Rožmitál získal na brněnském veletrhu za svou třídičku brambor TB 80-4 zlatou medaili. Jejich třídička byla unikátní tím, že se zemědělcům její cena do 14 dnů vrátila na příplatcích za jakostní vyjádření.⁶³ Mezi další úspěšné závody okresu můžeme zařadit Železářny Čenkov, které přešly na novou výrobu náročnou na přesnost. Do sortimentu vidlí a lopat, vyvážených do 40 zemí světa, přibyla zubová čerpadla, hydraulické tlumiče pro lokomotivy a vagóny a soustružnické a výkresové nože.⁶⁴ Velký úspěch zaznamenaly i RZ Dobříš. Ty svůj sortiment obohatily o 1 500 nových vzorů rukavic. Na veletrhu v Lipsku získaly RZ zlatou medaili, další pak v Liberci. Jejich pánské rukavice se mohly pyšnit titulem Dokonalý výrobek.⁶⁵

Nyní se budeme věnovat celozávodním závazkům, které závody příbramského okresu vyhlásily k 50. výročí VŘSR. Výsledky za 1. polovinu roku 1967 byly vyhodnocovány na počátku září. SVA Příbram si uložily překročit výrobu zboží o 250 000 Kčs. Tento závazek pracující překročili o 467 000 Kčs a věnovali 500 brigádnických hodin úpravě závodu. Do 2. poloviny roku své úsilí o splnění a překročení plánu ještě vystupňovali a uzavřeli nový celozávodní závazek – výrobní plány se zavázali překročit o dalších 100 000 Kčs a úpravě provozu věnovali dalších 100 brigádnických hodin.⁶⁶ Na UD plán základní produkce splnili a překročili tak, že bylo zaručeno splnění ročního plánu v předstihu – do 22. 12. Podle závazku měla být dosažena roční úspora ve spotřebě materiálu 3 500 000 Kčs, avšak již za 1. pololetí bylo na UD ušetřeno 6 126 000 Kčs.⁶⁷ Velké úspěchy při hodnocení výsledků zaznamenal i závod ELKO Nový Knín. Původní závazek dosáhnout v tržbách 830 000 Kčs byl vysoce překročen, a proto dále upřesněn. Tržby chtěli na závodě překročit o celé 4 miliony korun, značné úspory dosáhli i změnou technologických postupů.⁶⁸ V Moravii Dobříš byla výroba zboží

61Prapor přátelství horníků v Příbrami. *Nové Příbramsko*, 15. září 1967, s. 1.

62Diamanty zatím zkušebně. *Nové Příbramsko*, 15. prosince 1967, s. 1.

63Kováci Agrostroje Rožmitál vyšli vítězně. *Nové Příbramsko*, 6. října 1967, s. 1.

64Nový výrobní program v Železárnách Čenkov. *Nové Příbramsko*, 15. září 1967, s. 1.

65Nové vzory vyhrávají. *Nové Příbramsko*, 1. prosince 1967, s. 3.

66Nové perspektivy. *Nové Příbramsko*, 1. září 1967, s. 2.

67Úspěšná bilance. *Nové Příbramsko*, 8. září 1967, s. 1.

68ELKO přivítalo výročí Října úspěchy. *Nové Příbramsko*, 6. října 1967, s. 1.

překročena o 390 000 Kčs a export byl zvýšen o 623 000 Kčs.⁶⁹ Hamiro dodávky překročilo o celé 2 miliony korun.⁷⁰ Výsledky závazků na počest 50. výročí VŘSR můžeme vyhodnotit jako dobré, těch nejlepších dosáhly Kovohutě Mníšek, UD Příbram, RD Příbram, Hamiro, Železářny Čenkov a RZ Dobříš.⁷¹

1.4 SPOLEČNOST A KULTURA V ZÁVĚRU ROKU 1967

Nyní se budeme stručně věnovat společnosti a kultuře tohoto období. Na podzim roku 1967 provedlo příbramské muzeum několik významných změn. Došlo v něm k pedagogicky promyšlenému přizpůsobení výkladu potřebám jednotlivých školních předmětů. Ve spolupráci se Socialistickou akademií muzeum sestavilo plán několika přednášek, v nichž se vyskytlo téma hnutí odporu za 2. světové války a ukázky vývoje jazyka od romantismu přes jinotaje novinářů za okupace. Muzeum uspořádalo i několik besed – například o výtvarném a hudebním umění a besedu s přímými účastníky podbrdského zápasu za svobodu.⁷²

Nyní se obraťme k příbramskému divadlu, vstupujícímu do nové sezóny. To si vytyčilo 3 cíle. Prvním z nich bylo vyslovení se k 50. výročí VŘSR. Prostředkem dosažení tohoto záměru se stala premiéra přepisu Furmanova románu Capajev a drama Irkutská historie Alexeje Arbuzova. Druhým cílem bylo dotvořit profil divadla jako divadla pro mladé lidi. K tomu byly do repertoáru vybrány hry Babička, Paličova dcera a Tři bílé šípy. Poslední metou se stalo nové zhodnocení významných děl české klasiky, ke kterému byly vybrány hry Matka a Svatba pod deštníky.⁷³

Můžeme konstatovat, že další významnou společenskou událostí této etapy se stalo založení Filmového klubu, jenž byl v Příbrami ustaven jako druhý klub tohoto druhu ve Středočeském kraji. Klub, založený kinem Mír a Socialistickou akademií, vznikl, aby zájemcům umožnil poznat významná díla světové kinematografie. Náborové představení proběhlo 28. 9., promítán byl francouzský film režiséra L. Malla Milenci. Klub promítal kinematografii německou, americkou, francouzskou, japonskou a italskou, a tak jeho představení nebyla veřejně přístupná. Zájem o tento druh kulturního vyžití byl obrovský – do Filmového klubu se přihlásilo celkem 600 zájemců.⁷⁴

69Plán jim neustrnul. *Nové Příbramsko*, 24. listopadu 1967, s. 1.

70Nové z Hamira. *Nové Příbramsko*, 8. prosince 1967, s. 1.

71K padesáti letům Velkého října. *Nové Příbramsko*, 3. listopadu 1967, s. 1.

72Pět přednášek ve čtyřech sálech. *Nové Příbramsko*, 8. září 1967, s. 1.

73Divadlo do nové sezóny. *Nové Příbramsko*, 29. září 1967, s. 3.

74Filmový klub v Příbrami ustaven. *Nové Příbramsko*, 15. září 1967, s. 3.

Za nejvýznamnější společenskou událost konce roku 1967 můžeme pokládat oslavy 50. výročí VŘSR. Jednou z vrcholných akcí k tomuto výročí se stalo položení základního kamene památníku posledních bojů 2. světové války na Slivici, který měl být dokončen do roku 1970.⁷⁵ Kamenický mistr A. Havrdlík vtesal do mramoru dvojjazyčný nápis „Základní kámen položen na počest 50. výročí VŘSR“.⁷⁶ Základní kámen Památníku vítězství byl položen 20. 10. za účasti čelních představitelů politického, kulturního i vojenského života kraje a okresu, přítomen byl například spisovatel J. Drda, generál M. Korbela a zástupce sovětského velvyslanectví G. G. Solopov.⁷⁷ Hlavní manifestační oslavy k 50. výročí VŘSR proběhly ve dnech 6. a 7. 11. Dne 6. 11. proběhlo v Příbrami položení věnců k památníkům padlých sovětských vojáků a československých partyzánů na Březových Horách. Na náměstí Pionýrů v Příbrami se 7. 11. shromáždilo 10 000 občanů. Za sovětskou delegaci shromáždění pozdravila tajemnice chechovského městského výboru KSSS V. A. Bělkinová, poté proběhl lampiónový průvod žactva příbramských škol a den byl zakončen ohňostrojem. V Rožmitálu si 2 000 přítomných vyslechlo projev poslance NS J. Černého, v Sedlčanech 3 000 shromážděných uctilo položením věnců na památník padlých rudoarmějců jejich památku a na Dobříši lampiónový průvod čítající 1 500 občanů položil věnce k památníku sovětských hrdinů.⁷⁸

75Význačná událost okresu. *Nové Příbramsko*, 13. října 1967, s. 1.

76Dnes bude položen základní kámen Památníku vítězství. *Nové Příbramsko*, 20. října 1967, s. 1.

77Zlatý podzimní den. *Nové Příbramsko*, 27. října 1967, s. 1.

78Manifestace k 50. výročí VŘSR. *Nové Příbramsko*, 17. listopadu 1967, s. 1 – 2.

2 PŘÍBRAMSKO OD LEDNA 1968 DO AKČNÍHO PROGRAMU KSČ

2.1 POLITICKÁ SCÉNA OD LEDNA DO KONCE BŘEZNA 1968

Na lednovém pokračování plenárního zasedání ÚV KSČ byl A. Novotný donucen vzdát se funkce prvního tajemníka⁷⁹ a 4. ledna se předsednictvo shodlo na Lenártově návrhu A. Dubčeka, který byl 5. ledna zvolen prvním tajemníkem ÚV KSČ.⁸⁰ Došlo tedy k významné personální změně ve vedení strany, která měla záhy odstartovat obrodný politický proces.⁸¹ V této podkapitole se budeme věnovat prvním projevům tohoto unikátního vývoje na Příbramsku.

Funkcionáři okresu se sešli v zasedací síni OV KSČ v Příbrami dne 11. 1., aby se seznámili se závěry jednání ÚV strany a s rezolucí přijatou lednovým plénem ÚV KSČ. Zprávu přednesl člen ÚV KSČ František Červenka. Ve svém projevu věnoval pozornost otázkám dalšího zvyšování životní úrovně a bytovému problému, poté přítomné seznámil s jednáním prosincového a lednového pléna ÚV KSČ. Se závěry ÚV KSČ vyslovili všichni příbramští komunisté plný souhlas.⁸²

Od poloviny ledna probíhaly po celém okrese výroční členské schůze organizací KSČ, jejichž výroční zprávy byly dílem kolektivů. Ve zprávách výbory ZO hodnotily výsledky za uplynulé období, usnesení vyjadřovala souhlas s lednovými usneseními ÚV KSČ.⁸³

Dominantní událostí prvních měsíců roku 1968 se na okrese staly volby do národních výborů. Dne 1. 1. 1968 nabyl účinnosti nový zákon o národních výborech, jenž měl přispět k prohloubení činnosti národních výborů a ke zvýšení jejich úlohy ve státě. Na základě tohoto zákona se v lednu začaly připravovat volby do NV, kterých se v příbramském okrese nacházelo celkem 173. Volby do národních výborů všech stupňů byly stanoveny na 19. května 1968.⁸⁴

V lednových dnech NV hodnotily dosažené výsledky, nedostatky podrobovaly kritice a hledaly jejich příčiny. Z tohoto vyhodnocení své činnosti posléze vycházely při

⁷⁹MENCL, Vojtěch a kol. *Osm měsíců pražského jara 1968*. 271 s. Praha: Práce, 1991. ISBN 80-208-0126-X, s. 26.

⁸⁰KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodný proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993, ISBN 80-901337-7-0, s. 29.

⁸¹EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 320 s. Brno: Clio, 2012. ISBN 978-80-905081-0-1, s. 243.

⁸²Stranická opatření byla správná. *Nové Příbramsko*, 19. ledna 1968, s. 1.

⁸³Výroční členské schůze v plném proudu. *Nové Příbramsko*, 2. února 1968, s. 1.

⁸⁴Předehra budovatelských programů. *Nové Příbramsko*, 5. ledna 1968, s. 1 – 2.

sestavování svých budovatelských programů, ve kterých vytyčily úkoly v rozvoji socialistické demokracie a v budování životního prostředí.⁸⁵ Okresní národní výbor v Příbrami zvolil podle §19 zákona o volbách do národních výborů na návrh OV Národní fronty její Okresní volební komisi v Příbrami. Jejím předsedou byl zvolen dr. Štěpán Fürst, zastávající také funkci tajemníka OV KSČ, místopředsedou Ladislav Sláma (tajemník ONV) a tajemníkem Vladimír Franěk (tajemník OV NF).⁸⁶ Pro volby do Střeďočeského KNV byly na příbramském okrese stanoveny 2 volební obvody – Příbram a Sedlčany – a pro volby do ONV 15 volebních obvodů a stejný počet volebních komisí.⁸⁷

Předsednictvo městského výboru NF na schůzi dne 23. 1. zjistilo, že návrhy kandidátů dosud předložil městský výbor KSČ, Československá strana socialistická, lidové a spotřební družstvo Jednota, Společnost přátel žehu a Svaz československých invalidů. Kandidáty bylo možno navrhnout do konce února.⁸⁸

V polovině února byly již s největší pečlivostí ve většině obcí vypracovány programové plány na funkční období nových NV v letech 1968 – 1972. Například v Podlesí vycházel předvolební návrh, jehož náplní byl další rozvoj obce zaměřený ke zlepšení jejího vzhledu a na údržbu bytového fondu, z reálných možností. Ve výstavbě obce mělo dojít k prodloužení kanalizace o 300 metrů, v letech 1969 – 1970 měla započít výstavba obchodního domu, v roce 1971 měla být vybudována bezprašná vozovka v osadě Drmlovo pole a výměna zastaralých veřejných světel byla naplánována do roku 1970. V Drhovech naplánovali dokončení výstavby společenské místnosti, vyasfaltování návsi, opravu studně, prodloužení kanalizace, doplnění chybějícího osvětlení a výstavbu požární zbrojnice. V Klučenicích měla být dokončena výstavba tělocvičny, vybudována čekárna na rozcestí Planá, taktéž mělo dojít k opravě veřejného osvětlení, k úpravě komunikací a k dokončení kanalizace a vodovodu. Ve Staré Huti byla naplánována modernizace kina, na Dobříši se mělo uskutečnit vybudování hotelu, mateřské školy a jeslí.⁸⁹ Po přečtení programových plánů NV okresu si můžeme povšimnout, že se tyto plány v mnohém shodovaly a jejich dominantním prvkem bylo zkvalitnění života občanů a modernizace obce.

85Předehra budovatelských programů. *Nové Příbramsko*, 5. ledna 1968, s. 1 – 2.

86Okresní volební komise Národní fronty zahajuje činnost. *Nové Příbramsko*, 19. ledna 1968, s. 1.

87Obvodní volební komise ustaveny. *Nové Příbramsko*, 2. února 1968, s. 1 – 2.

88Nezůstávejte stranou. *Nové Příbramsko*, 9. února 1968, s. 1.

89Nad programovými plány: S čím přijdou před své voliče. *Nové Příbramsko*, 16. února 1968, roč. 17, s. 1 – 2.

O volbách do NV jednalo dne 24. 3. 1968 předsednictvo OV KSČ v Příbrami. Na jednání se jednomyslně vyslovilo pro odložení voleb a pro změnu volebního zákona. V průběhu 2. etapy, kdy se voliči měli sjednocovat na kandidátech, docházelo pod vlivem celostátních událostí k navrhování dalších, a tak se situace stala nepřehlednou. Navíc docházelo i k nesprávnému navrhování kandidátů v některých obvodech a organizacích NF, kdy byli navrhováni pouze výbory nebo několika funkcionáři bez projednání na členských schůzích, a tak se stále více voličů vyslovovalo pro odložení voleb.⁹⁰ Okresní volební komise NF v Příbrami dočasně zastavila konání předvolebních schůzí ke sjednocování voličů na kandidátech NF a vyzvala všechny volební komise okresu, aby současného období využily k plnému uplatnění demokratických zásad v přípravě voleb.⁹¹ V prvním dubnovém týdnu se sešel ÚV KSČ k aktivizovanému zasedání, na kterém mimo jiné odložil volby do NS a doporučil změnu volebního zákona.⁹²

Nyní se přesuňme k odborům, jež začaly v tomto období také vyvíjet aktivitu. Později se měly znovu vrátit k organizacím hájícím diferencované sociální a profesní zájmy všech skupin dělníků a zaměstnanců.⁹³ Dne 11. 1. uspořádala OOR v Domě kultury celookresní aktiv funkcionářů závodních výborů ROH. Na aktivu byly projednávány odborové otázky, objasněny závažné problémy a vytvořeny předpoklady pro účinnost odborářské činnosti. V diskusi došlo k výměně zkušeností z kolektivních smluv v příbramských závodech.⁹⁴ Dne 14. 3. se sešel aktiv 70 odborových funkcionářů okresu, na kterém proběhlo další jednání o současných problémech odborářské práce. Členové ÚRO okresu E. Kaplan a J. Velíšek přítomné seznámili s výsledky jednání stranické skupiny ÚRO. Následující šestihodinová diskuse se nesla ve znamení tehdejších vzrušených dnů a vzešla z ní řada návrhů a připomínek ke stavu odborářské práce.⁹⁵

Nejdůležitější březnovou událostí se stala okresní konference. Ve dnech 9. a 10. března se Estrádní sál příbramského Domu kultury zaplnil do posledního místa. Okresní konference, orientující se na závěry posledních plén ÚV KSČ, se zúčastnilo 532 delegátů a 63 hostů. Do popředí se dostalo vytyčení a řešení správného systému stranické práce,

90Z rozšířeného předsednictva OV KSČ v Příbrami: Stanovisko k volbám. *Nové Příbramsko*, 28. března 1968, s. 1.

91Demokratický ráz přípravě voleb. *Nové Příbramsko*, 5. dubna 1968, s. 1.

92EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 320 s. Brno: Clio, 2012. ISBN 978-80-905081-0-1, s. 247.

93KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, I. díl: Obrodny proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 48.

94Ke spolupráci ZV ROH s hospodářským vedením. *Nové Příbramsko*, 12. ledna 1968, s. 1.

95Dáváme slovo všem. *Nové Příbramsko*, 22. března 1968, s. 2.

zpráva poukázala na nutnost zkvalitnění stranické práce v intencích nových směrů po lednovém plénu ÚV KSČ. Tajnou volbou konference zvolila nový okresní výbor.⁹⁶ Většina delegátů však na prvních okresních konferencích začátkem března kolísala, anebo byla bezradná. Přijaté rezoluce obsahovaly tradičně formální fráze o podpoře vedení a byly provedeny jen minimální kádrové změny.⁹⁷

Předseda Okresní revizní komise B. Bolina kriticky poukázal na to, že je ve většině stranických organizací okresu značný počet pasivních členů strany a že se tato pasivita členů řeší v malé míře. Na konferenci vystoupil také delegát a člen ÚV KSČ F. Červenka. Hovořil o průběhu prosincového a lednového pléna ÚV KSČ a o vytváření Akčního programu ÚV KSČ. S jeho vysvětlením však delegáti nebyli spokojeni.⁹⁸ Zástupci ÚV KSČ totiž ve svých referátech omílali to, co již bylo o lednu známé.⁹⁹ Červenka své vystoupení posléze doplnil.¹⁰⁰ Soudružka Míková na zasedání taktně, ale přísně rozebrala celou práci A. Novotného. Hovořilo se také o tom, zda měla armáda nebo vojska v období od 15. 12. do 5. 1. zvýšenou pohotovost. Generál Procházka (VZVO) se vyjádřil, že v průběhu tohoto období nedostal žádný rozkaz po velitelské linii a že nedošlo k žádnému politickému ovlivňování. V diskusi vystoupilo 36 delegátů. Ti poukazovali na nedostatky v činnosti řídicích stranických orgánů a požadovali postížení všech, kteří se podíleli na případech Šejny, Moravce, Mamuly a dalších. Také se vyjadřovali k dosavadní práci OV. V. Pavelka z Uranových dolů Příbram poukázal na to, že kádry na vedoucích místech mají jen malé, někteří dokonce vůbec žádné ekonomické znalosti, nepatrné vědomosti organizace práce a nevelké organizační schopnosti. J. Hošek, předseda MNV Kamenná, se vyjadřoval k osobní nezodpovědnosti některých vedoucích pracovníků. V diskusi byl schválen návrh, aby byl do deseti dnů svolán aktiv stranických funkcionářů k doplnění informací o závěrech plén ÚV KSČ.¹⁰¹ Ten se sešel 15. května, na 700 účastníků sledovalo projevy Dubčeka, Vaculíka, Bílaka, Novotného, Šika a Šimůnka.¹⁰²

Na výše popsané situaci prvních měsíců roku 1968 na Příbramsku můžeme vyzorovat, že byl okres za celostátním děním poněkud pozadu. Příčinou této zaostalosti

96Okresní konference KSČ: Brána novému otevřena. *Nové Příbramsko*, 15. března 1968, s. 1 – 2.

97KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, I. díl: Obrodny proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 52

98Odkud přichází pasivita. *Nové Příbramsko*, 15. března 1968, s. 1 – 2.

99KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, I. díl: Obrodny proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 52.

100Odkud přichází pasivita. *Nové Příbramsko*, 15. března 1968, s. 1 – 2.

101Z diskuse na okresní konferenci KSČ ve dnech 9. a 10. března. *Nové Příbramsko*, 15. března 1968, nestránkovaná příloha.

102Aktiv komunistů. *Nové Příbramsko*, 22. března 1968, s. 1.

byl problém neúplnosti a nekonkrétnosti informací, s nímž se potýkali i funkcionáři okresů ostatních.¹⁰³ Již od počátku obrodného procesu můžeme sledovat souhlas komunistů okresu s tímto vývojem. První závan demokratizačního procesu a vzednutí občanské společnosti je možno spatřovat v pozastavení a následném odložení voleb do národních výborů, protože se o ně začali zasazovat sami občané, kteří si uvědomovali nelegitimitnost volby některých kandidátů. Březnová okresní konference však ještě nesignalizovala úplné probuzení funkcionářů okresu, jelikož byli zmatení již zmíněnou nedostatečnou a nejednotnou informovaností.

2.2 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL V POČÁTCÍCH ROKU 1968

V této podkapitole se budeme věnovat úspěchům v zemědělství i průmyslu okresu, schůzím zemědělských i průmyslových podniků a prvním projevům Pražského jara v zemědělství, které můžeme nacházet v únorovém VII. sjezdu JZD.

Nejdůležitější lednovou událost v okresním zemědělství můžeme spatřovat v prvním zasedání představenstva nově ustaveného Okresního zemědělského sdružení v Příbrami. To proběhlo ve druhé polovině ledna. Na programu jednání byly zejména organizační otázky, dále rozdělení stabilizačních dotací pro zemědělské podniky a projednání příprav a postupu prací na plánech výroby v zemědělských podnicích okresu na rok 1968. V programu OZS se dostala do popředí koncepce výběru, doplňování a zdokonalování vedoucích pracovníků, zlepšení věkové a kvalifikační struktury a nutnost soustředit pozornost na problémy spjaté s reprodukcí pracovních sil. Představenstvo se usneslo na realizaci vhodných podmínek v zemědělství pro mladé lidi.¹⁰⁴

Za rozhodující událost této etapy můžeme považovat VII. sjezd JZD ve dnech 1. - 3. února, na kterém poprvé od ledna veřejně vystoupil A. Dubček.¹⁰⁵ Z příbramského okresu se na něj vydalo celkem 18 delegátů, zvolených na okresní konferenci JZD 16. 12. 1967. Sjezdu chtěli tlumočit zejména otázku stabilizace pracovních sil v zemědělství.¹⁰⁶ Delegát Jaroslav Jarolímek, předseda JZD Lhota pod Třemošnou, uvedl, že „na delegáty zapůsobilo otevřené a upřímné jednání, ve kterém sjezd probíhal“ a že „drtivá většina delegátů na sjezdu otevřeně hovořila o tom, co je v zemědělství tak říkajíc

103HYNA, Alfréd. *Československá krize 1967 – 1970 a západní Čechy*. 186 s. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2001. ISBN 80-7082-779-3, s. 32.

104OZS v Příbrami: První schůze představenstva. *Nové Příbramsko*, 26. ledna 1968, s. 1.

105KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, I. díl: Obrodný proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 38.

106Méně mluvit – více jednat. *Nové Příbramsko*, 2. února 1968, s. 1.

páli“. V porovnání s předchozími sjezdy upozoroval Jarolímek rozdíl k lepšímu.¹⁰⁷ Dubček ve svém projevu kritizoval minulou koncepci i praxi zemědělství a formuloval některé návrhy změn podle již připraveného Akčního programu.¹⁰⁸ Ve svém diskusním příspěvku se příbramský delegát Jarolímek snažil poukázat na disproporce odlišující zemědělce od dělníka a uvedl, že by si přál, aby byli zemědělci ve stáří zajištěni tak dobře jako dělníci. Na sjezdu došlo k projednání zásadních otázek, z časových důvodů však nebylo možno hovořit o všech problémech zemědělství.¹⁰⁹

Během druhého měsíce roku 1968 probíhaly výroční členské schůze JZD. Za povšimnutí jistě stojí výroční schůze družstva ve Zvíroticích. Toto JZD, vykazující nejlepší výsledky v okrese, se mohlo pochlubit mimo jiné i nejvyšší dojivostí mléka – 8 tisíc litrů u jedné dojnice. Zvírotické výroční schůze se zúčastnili zástupci kubánského velvyslanectví, kteří předali družstevníkům obraz Ernesta de Guevary, a zástupci kraje Merseburg z NDR.¹¹⁰

Po výročních členských schůzích JZD nastoupilo do vedení družstev mnoho nových lidí. Pro nově zvolené funkcionáře a pracovníky státních statků proběhla ve druhé polovině února a v březnu krátkodobá školení v hotelu Cholín. Cílem školení, na nichž v kurzech přednášeli vědečtí pracovníci z Vysoké školy zemědělské, z Ministerstva zemědělství a výživy a z OZS, bylo seznámit nové pracovníky s nejnovějšími poznatky ve výživě rostlin, s otázkami intenzifikace luk a pastvin, s vnitropodnikovou organizací řízení a s organizací práce, také podat informace o nových poznatcích ve výživě hospodářských zvířat. V hotelu Zvíkov proběhl kurz o racionálním řízení podniku pro předsedy družstev a ředitele státních statků, na němž byli seznámeni se základy psychologie a sociologie.¹¹¹ Následně proběhla beseda s kandidátem ÚV KSČ V. Hrzalem a s členem zemědělského výboru Národního shromáždění V. Mandovcem. Přítomní byli seznámeni s posledními zasedáními ÚV KSČ a s návrhem zemědělské části připravovaného Akčního programu. K němu zaujala 22. 3. stanovisko valná hromada OZS. Byla v něm vyjádřena podpora prohlubování demokratizačního procesu na úseku

107Náš posjezdový rozhovor: Viděl jsem a slyšel. *Nové Příbramsko*, 9. února 1968, s. 1 – 2.

108KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, I. díl: Obrodný proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 38.

109Náš posjezdový rozhovor: Viděl jsem a slyšel. *Nové Příbramsko*, 9. února 1968, s. 1 – 2.

110Dar kubánských přátel. *Nové Příbramsko*, 1. března 1968, s. 2.

111OZS v Příbrami organizuje pomoc zemědělské praxi. *Nové Příbramsko*, 9. února 1968, s. 2.

zemědělství a vznesen požadavek provedení zásadních kádrových opatření v celém rozsahu Ministerstva zemědělství a výživy až do funkcí náměstků a ministra.¹¹²

Ke konci období, jímž se nyní zabýváme, byly uzavřeny výsledky okresní soutěže za uplynulý zemědělský rok. V dosažení nejvyššího výnosu suché píce z luk na jeden hektar se první umístilo JZD Zvírotice, druhé JZD Bor a třetí JZD Mír – Suchodol. První místo za hygienu a čistotu dodávaného mléka získalo JZD Krásná Hora, druhé JZD Rosovice a třetí JZD Drhovy. Nejhůře se umístil státní statek Tochovice, JZD Nechvalice a JZD Petrovice.¹¹³ Za zmínku stojí také JZD Příčovy, které vykázalo největší zlepšení v okrese – například roční dojivost jedné dojnice se zvýšila o 44 litrů mléka a stoupl i výnos obilovin a hrachu.¹¹⁴

Z popsaného dění v oblasti zemědělství okresu můžeme vyzorovat, že v prvopočátcích Pražského jara vyvinuli zemědělci nebývalou aktivitu. Na únorovém VII. sjezdu JZD, v němž můžeme zpozorovat první opravdový závan demokratizačního procesu v oblasti zemědělství, se po dlouhé době poprvé otevřeně vyjadřovali k problémům svého oboru. Dominantním tématem této etapy se stalo zlepšení životní situace zemědělců a přilákání nových sil – zejména mládeže – do zemědělství.

Nyní se přesunme k průmyslu. Nejprve se budeme zabývat děním v jednom z klíčových podniků Příbramska. Vstup do nového roku byl na všech pracovištích národního podniku Uranové doly Příbram uvítán dechovkou, řízenou Prokopem Korejsem.¹¹⁵ Počátkem roku se na závodě rozšířilo hnutí „za dobrý nápad peníze na ruku“, jehož smyslem bylo podchytit drobné náměty na různá zlepšení v technologii, organizaci i v bezpečnosti práce. Každý nápad byl okamžitě projednán a ohodnocen a autorovi byla vyplacena odměna až do výše 300 Kčs. Na dole III, kde s akcí začali, bylo 70 nápadů, za které byly vyplaceny odměny ve výši 9 020 Kčs, ušetřeno celkem 96 400 Kčs.¹¹⁶ Začátkem roku se také započalo s výstavbou šachty č. 19, která se měla stát největší a nejmodernější v UD. Během zimy 1968 prošlo rukama montážníků na 500 tun ocelového a válcovaného materiálu.¹¹⁷ V únoru proběhly výroční schůze komunistů na všech úsecích

112 Zemědělství jeho místo. *Nové Příbramsko*, 22. března 1968, s. 2.

113 Okresní soutěž zemědělství uzavřena: Světla a stíny. *Nové Příbramsko*, 2. února 1968, s. 2.

114 Příčovy opět na výbornou. *Nové Příbramsko*, 22. března 1968, s. 2.

115 Začátek s dechovkou. *Nové Příbramsko*, 12. ledna 1968, s. 1.

116 Peníze hned na ruku. *Nové Příbramsko*, 19. ledna 1968, s. 1.

117 Největší a nejmodernější. *Nové Příbramsko*, 26. ledna 1968, s. 1.

UD, na nichž se uskutečnily volby do výborů ZO, a byla zhodnocena práce za uplynulé volební období.¹¹⁸

Můžeme si povšimnout, že v tomto období došlo podobně jako v UD i na jiných závodech a podnicích okresu k mnoha úspěchům a inovacím. Rukavičkářské závody v Dobříši obohatily kolekci obleků o 100 párů různých druhů společenských rukavic na Kongresu módy v Berlíně v rámci RVHP.¹¹⁹ Dále se RZ Dobříš rozhodly vyrábět vlastní rukavičkářské šicí stroje, aby je nemusely draze dovážet.¹²⁰ Na jaře roku 1968 vyrobily RZ Dobříš pro Montreal společenské rukavičky s vamborskou krajkou, které v zahraničí sklidily úspěch.¹²¹ Další sukces můžeme sledovat na Středočeských dřevařských závodech v Sedlčanech. Tento výrobce drůbežích hal pro chov slepic a zařízení pro líhnutí, odchov a krmení vyvinul nové zařízení pro líhnutí bažantů a koroptví, jež bylo díky svým výsledkům zařazeno do sériové výroby závodu.¹²² Úspěch slavil i Lesní závod v Příbrami. Za výsledky druhého pololetí roku 1967 se stal držitelem putovní Rudé standardy podnikového ředitele Státních lesů v Praze. Závod byl od roku 1956 oceněn poprvé. Odměnu si zasloužil splněním dodávek dřeva národnímu hospodářství i vykonáním plánu pěstební činnosti.¹²³ Prapor byl převzat 6. 3. na slavnostním zasedání k příležitosti MDŽ v Domě kultury, na kterém byli vyznamenáni nejlepší pracovníci závodu.¹²⁴ Další úspěch patřil Rudným dolům. V zimě 1968 zahájila na březohorské úpravně RD Příbram provoz nová výrobní linka, která zpracovávala staré haldy u dolů Anna a Vojtěch. Z odvalů moderním způsobem – flotací¹²⁵ - znovu získávala kromě zinku zčásti i olovo a stříbro.¹²⁶ Za úspěch můžeme považovat i jednání národního podniku Hamiro, jenž byl v zahraničí známý svým kvalitním zpracováním výrobků. Na tomto jednání v polovině března 1968 byla schválena výrobní kolekce pro Pragoexpo 68, která zahrnovala více než 100 novinek, splňujících přání zahraničních zákazníků. Jednalo se zejména o nejrůznější plyšové psy a textilní hračky s ozvučným zařízením.¹²⁷

118Výroční schůze – vrcholná záležitost. *Nové Příbramsko*, 2. února 1968, s. 1.

119Na Kongres módy. *Nové Příbramsko*, 26. ledna 1968, s. 1.

120Stroje z vlastních dílen. *Nové Příbramsko*, 26. ledna 1968, s. 1.

121Pěkné, ale ... *Nové Příbramsko*, 9. února 1968, s. 3.

122Snese srovnání s Victorií. *Nové Příbramsko*, 26. ledna 1968, s. 1.

123Poprvé nejvyšší ocenění. *Nové Příbramsko*, 16. února 1968, s. 1.

124Slavnostní den příbramských lesáků. *Nové Příbramsko*, 15. března 1968, s. 3.

125„Flotace, jako proces úpravy nerostných surovin, je založena na rozdílných fyzikálně-chemických vlastnostech povrchu rozdrůžovaných minerálních zrn, které pro jednotlivé minerály podmiňuje rozdílná specifická povrchová energie.“ viz FEČKO, Peter. *Netradiční způsoby úpravy černouhelných kalů*. 149 s. Ostrava: VŠ báňská, 2001. ISBN 978-80-2480-073-8, s. 6.

126Za stříbrem, olovem a zinkem do starých dolů. *Nové Příbramsko*, 12. ledna 1968, s. 1.

127Sto novinek z Hamira. *Nové Příbramsko*, 28. března 1968, s. 1.

Na okresních závodech můžeme v tomto období sledovat i čilou družbu se SSSR. Za leden 1968 podalo přihlášku za kolektivní členy ve Svazu československo-sovětského přátelství 5 závodů a organizací – RZ Dobříš, provoz Rudných dolů na Březových Horách, Odborné učiliště Rudných dolů, státní statek Nový Knín a 1. ZDŠ Příbram.¹²⁸

Důležitou únorovou událost můžeme spatřovat v jednáních na průmyslových závodech mezi svazáckými organizacemi a závodními výbory ROH, na nichž byl projednáván rozvoj práce s mládeží pro rok 1968. Obě společenské organizace se rozhodly vyhlašovat krátkodobé soutěže pro jednotlivé pracovní skupiny a navrhly účast mladých svazáků v dílenských výborech, aby tak byli přímo zapojeni do řízení výroby i do rozvoje iniciativy v závodech. Organizace také uspořádaly besedu na téma Odbory a mládež, na které byli přítomní seznámeni s realizací zásad nové soustavy řízení, s otázkami hmotné zainteresovanosti a rozvoje nové techniky a s otázkami kulturně-spoločenského života.¹²⁹

Další důležitou únorovou průmyslovou událostí se stala celozávodní konference komunistů ze Železáren Čenkov, konaná při příležitosti oslav 20. výročí Února. Na konferenci byla zhodnocena práce za minulé volební období a byly stanoveny politické i hospodářské cíle pro rok 1968. V promyšlených diskusních příspěvcích byly kritizovány nedostatky v práci, ale i vzájemné vztahy mezi lidmi. K. Čepelák uvedl, že „*vzájemné vztahy nejsou dobré nejen mezi kategoriemi techniků a dělníků, ale ani mezi sebou navzájem*“. Soudruh Kočí v diskusi hovořil o pracovní morálce. Vyjádřil se, že „*je třeba, aby především komunisté šli příkladem, je nutno projednat upevnění pracovní morálky na všech pracovištích*“. V usnesení se komunisté rozhodli zaměřit pozornost na nejslabší stránky výroby především z hlediska dodržování pracovní doby, kázně, disciplíny a kvality výrobků.¹³⁰

Na konci této etapy – v březnu 1968 – byly 38 kolektivům a jednotlivcům ze závodů a podniků okresu předány diplomy vlády a ÚRO za výsledky dosažené v jubilejním roce 50. výročí VŘSR. Vyznamenán byl Okresní průmyslový podnik, závodní ošetřovna RZ Dobříš, kravín Dolní Hbity, státní statek Kamýk a mnoho dalších.¹³¹

O výše napsané můžeme podepřít tvrzení, že byl příbramský průmysl v prvních měsících roku 1968 úspěšnou oblastí. Mnoho podniků a závodů slavilo nemalé úspěchy

128Kolektivně do SČSP. *Nové Příbramsko*, 19. ledna 1968, s. 2.

129K jednotnému postupu ZV ROH a ZO ČSM: Pro vzájemnou spolupráci. *Nové Příbramsko*, 22. února 1968, s. 2.

130Kováci z Čenkova měli celozávodní konferenci: Tak říkajíc na tělo. *Nové Příbramsko*, 1. března 1968, s. 1 – 2.

131O těch, kteří jdou příkladem. *Nové Příbramsko*, 22. března 1968, s. 1 – 2.

i v zahraničí. S jistotou můžeme říci, že mezi nejúspěšnější podniky za hranicemi patřily RZ Dobříš a výrobce hraček Hamiro. Výroční členské schůze a zejména celozávodní konferenci komunistů z Železáren Čenkov můžeme považovat za doklad pozvolného nástupu procesu Pražského jara. Stejně jako v zemědělství se i na závodech stalo cílem větší zapojení mládeže do dění.

2.3 SPOLEČNOST OD LEDNA DO KONCE BŘEZNA 1968

V této podkapitole se budeme stručně zabývat kulturními akcemi této etapy na Příbramsku. Již v úvodu podkapitoly musíme však podotknout, že ne všechny z těchto událostí svědčily o bohatém kulturním životě obyvatelstva okresu.

Roku 1968 kulminovala válka ve Vietnamu, počet amerických vojáků dosáhl v tomto roce více než půl milionu mužů.¹³² Na počátku roku projevil některé okresní organizace zájem o tento konflikt a snahu pomoci vietnamským občanům. Okresní výbor Československé myslivecké společnosti v Příbrami rozhodl, aby byly odeslány rezoluce na americké velvyslanectví a Československému výboru obránců míru a aby byla uspořádána sbírka na pomoc bojujícímu Vietnamu. OV ČSMS v Příbrami odeslal počátkem ledna na mírový fond 1 000 Kčs z vlastního fondu a dopisem rovněž vyzval všechny myslivecké organizace k „*co největšímu příspěvku pro válkou zasažený lid Vietnamu*“. V odborném časopise Myslivost vyzval OV ČSMS myslivce na všech okresech republiky k následování.¹³³ Do pomoci Vietnamu se zapojili mimo jiné i jinečtí pionýři, kteří se připojili k výzvě pionýrů z Otrokovic. Na pomoc vietnamským dětem věnovali část výtěžku z dětského maškarního karnevalu. Za tuto částku měly být vietnamským dětem nakoupeny léky.¹³⁴

Na počátku roku 1968 vstoupila Příbram do další fáze výstavby. Došlo k dokončení prací v Plzeňské ulici a 22. 1. byla započata rekonstrukce náměstí Pionýrů (dnes Arnoštovy sady),¹³⁵ počátkem března byla na tomto náměstí odpálena lékárna.¹³⁶ Od ledna do dubna probíhalo bourání na Karlově náměstí a demolice domků v Žižkově ulici.¹³⁷ Demolice ve staré části Příbrami byly nutné kvůli rekonstrukci komunikací a stavbě nových budov a zelených pásů. V únoru 1968 započal Průmstav Beroun s výkopem základů pro nové

132KUKLÍKOVI, Jan a Jan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 4*. 216 s. Praha: SPN, 2005. ISBN 80-7235-175-3, s. 158.

133Příkladný čin solidarity. *Nové Příbramsko*, 5. ledna 1968, s. 1.

134Pionýři na pomoc Vietnamu. *Nové Příbramsko*, 22. března 1968, s. 1.

135Příbram do další etapy výstavby. *Nové Příbramsko*, 26. ledna 1968, s. 2.

136Stará lékárna zmizela. *Nové Příbramsko*, 1. března 1968, s. 1.

137Příbram do další etapy výstavby. *Nové Příbramsko*, 26. ledna 1968, s. 2.

obytné domy pod haldou bývalého březohorského dolu Marie, odevzdání prvních tří budov v této lokalitě se mělo uskutečnit již na podzim 1968. Celková rekonstrukce města byla dokončena v říjnu 1968.¹³⁸

Významnou událostí se pro obyvatele Příbrami v tomto období stala výstavba zimního stadionu. Dne 5. 2. se v Kulturním domě v Příbrami sešla Komise pro výstavbu umělé ledové plochy v Příbrami. „*Předseda komise s. Milec a vedoucí odboru pro výstavbu MěstNV s. Říha informovali přítomné o současné situaci.*“ „Akce Z“ - výstavba zimního stadionu – započala v měsíci březnu. Hlavními partnery výstavby se staly MěstNV, Uranové doly Příbram a armáda, ostatní podniky se měly zapojit materiální či finanční pomocí. Generál Procházka přislíbil všestrannou pomoc armády. Uranové doly na výstavbu uvolnily 600 000 Kčs a přislíbily vyrobít chladicí věž. Díky demolici Ondrákovy ulice bylo ušetřeno 300 000 Kčs za dřevo a cihly.¹³⁹

Hlavní událostí zimních měsíců roku 1968 se staly oslavy 20. výročí Února. U příležitosti tohoto výročí proběhla 27. 2. přehlídka jednotek Lidových milicí na Sídlišti VŘSR (dnes náměstí 17. listopadu).¹⁴⁰ V Estrádním sále Domu kultury v Příbrami se uskutečnilo 28. 2. slavnostní zasedání OV KSČ, na němž vedoucí tajemník OV KSČ přednesl projev o významu Února.¹⁴¹

Za zajímavou kulturní událost tohoto období můžeme považovat besedy s pamětníky vystěhování Sedlčan v období nacistické okupace, které se uskutečnily v Sukově kulturním domě v Sedlčanech. Výstava archivních dokumentů a fotografií k této události proběhla na Červeném Hrádku u Sedlčan.¹⁴² Cenný a zajímavý dokument přibyl také do Oblastního vlastivědného muzea v Příbrami. S. Bartoš věnoval muzeu Rudé právo z 15. 1. 1942 se článkem J. Fučíka „Pod praporem Lenina, Liebknechta a Luxemburgové“.¹⁴³

V tomto období nezapadlo ani příbramské divadlo. Na jeho prknech se od počátku roku odehrála Tylova Paličova dcera,¹⁴⁴ Babička Boženy Němcové, Skvrny na slunci Leopolda Laholy¹⁴⁵ a Čtyři hrubiáni C. Goldoniho.¹⁴⁶

138Stará Příbram ustupuje nové výstavbě. *Nové Příbramsko*, 16. února 1968, s. 1.

139Zimní stadion bude! *Nové Příbramsko*, 16. února 1968, s. 4.

140Přehlídka jednotek Lidových milicí. *Nové Příbramsko*, 16. února 1968, s. 3.

141Okresní výbor KSČ k výročí Února. *Nové Příbramsko*, 1. března 1968, s. 1.

142Obyvatelům Sedlčanska. *Nové Příbramsko*, 16. února 1968, s. 1.

143Pod praporem Lenina, Liebknechta, Luxemburgové. *Nové Příbramsko*, 12. ledna 1968, s. 2.

144Paličova dcera na příbramské scéně. *Nové Příbramsko*, 12. ledna 1968, s. 3.

145Naše divadlo hraje. *Nové Příbramsko*, 19. ledna 1968, s. 3.

146Scéna se otřásala humorem. *Nové Příbramsko*, 26. ledna 1968, s. 3.

V období Pražského jara svou činnost obnovily spolky rozpuštěné po únoru 1948. „*Ministerstvo vnitra znovu zaregistrovalo tělovýchovné a společenské organizace Sokol a Junák.*“¹⁴⁷ Dne 22. 3. projednalo zasedání rozšířeného výboru ZO Příbram otázku založení junáckých oddílů při organizaci Svazu pro spolupráci s armádou v Příbrami a byl ustaven přípravný výbor pro Příbram, účast příbramského obyvatelstva na tomto výboru překročila všechna očekávání.¹⁴⁸

V závěru můžeme konstatovat, že přes změny ve vedení KSČ na celostátní úrovni se na okresech nezměnilo prakticky nic, čemuž odpovídají i kulturní akce okresu – například oslavy Února proběhly zcela tradičním způsobem.

¹⁴⁷EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 320 s. Brno: Clio, 2012. ISBN 978-80-905081-0-1, s. 250.

¹⁴⁸Junák na obzoru. *Nové Příbramsko*, 28. března 1968, s. 2.

3 PŘÍBRAMSKO OD AKČNÍHO PROGRAMU KSČ DO SRPNA 1968

3.1 POLITICKÁ SCÉNA V JARNÍCH A LETNÍCH MĚSÍCÍCH ROKU 1968

Na dubnovém plénu A. Dubček obhájil polednovou politiku a zdůraznil, že obrodný proces má socialistický charakter.¹⁴⁹ V rezoluci účastníci pléna ÚV KSČ jednomyslně schválili kurz na stabilizaci a konsolidaci demokratického reformního procesu v duchu přijatého Akčního programu KSČ.¹⁵⁰ „Dubnovým zasedáním ÚV KSČ vstoupil reformní proces do nové, dynamičtější fáze. Nadcházející období mezi dubnem a srpnem lze hodnotit jako periodu relativní svobody i za podmínek přetrvávajícího komunistického režimu.“¹⁵¹ Akční program KSČ byl přijat 5. 4. 1968.¹⁵² Vypracovali jej reformisté a obsahoval základní principy chystaných přeměn československé společnosti.¹⁵³ AP KSČ byl kompromisem mezi různými proudy KSČ, které se na jeho znění podílely.¹⁵⁴ V politické oblasti program předpokládal, že dosavadní soustředění veškeré moci v jediném centru bude nahrazeno určitou dělbou pravomocí mezi jednotlivými články politického systému, které by pracovaly podle vlastních organizačních směrnic a jejichž funkcionáři by již nebyli dosazováni přímo aparátem strany, ale tajnými volbami z většího počtu kandidátů. Vedoucí úloha strany však neměla být zrušena, ostatní politické strany a společenské organizace mohly i nadále působit výhradně v rámci NF řízené stranou a plnit tak úlohu partnerů KSČ.¹⁵⁵ Novou podmínkou budoucího reformně komunistického demokratického socialismu se stala svoboda projevu.¹⁵⁶ Zdá se, že právě přijetí Akčního programu KSČ se stalo bezprostředním podnětem pro přípravu intervence.¹⁵⁷ Dle slov Jiřího Hájka v jeho Mýtu a realitě ledna 1968 AP neodpovídá potřebám dané etapy společenského vývoje, protože „řadu důležitých otázek nechává

149KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, I. díl: Obrodný proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 65.

150Tamtéž, s. 66.

151EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 320 s. Brno: Clio, 2012. ISBN 978-80-905081-0-1, s. 248.

152POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara, I. díl: Invaze armád Varšavské smlouvy*. 167 s. Praha: Avis, 2008. ISBN 978-80-7278-470-7, s. 21.

153PROKŠ, Petr. *Konec jednoho experimentu (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968 – 1989)*. 66 s. Praha: H&H, 1993. ISBN 80-85787-08-3, s. 12.

154STROPNICKÝ, Matěj. *Myslet socialismus bez tanků: Svoboda slova ve střed/tu zájmů československého roku 1968*. 160 s. Praha: Scriptorium, 2013. ISBN 978-80-87271-79-7, s. 48.

155PROKŠ, Petr. *Konec jednoho experimentu (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968 – 1989)*. 66 s. Praha: H&H, 1993. ISBN 80-85787-08-3, s. 13.

156STROPNICKÝ, Matěj. *Myslet socialismus bez tanků: Svoboda slova ve střed/tu zájmů československého roku 1968*. 160 s. Praha: Scriptorium, 2013. ISBN 978-80-87271-79-7, s. 48.

157POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara, I. díl: Invaze armád Varšavské smlouvy*. 167 s. Praha: Avis, 2008. ISBN 978-80-7278-470-7, s. 21.

vědomě otevřenou, obsahuje řadu kompromisních nebo příliš obecných formulací a je brzdou socialistické demokracie, plodící byrokratický centralismus“.¹⁵⁸

Nyní se zaměříme na dění v okrese. Na počátku dubna 1968 probíhaly v příbramském okrese aktivity předsedů ZO KSČ, na nichž byly podány informace o tehdejší vnitropolitické situaci a o přípravě zasedání OV KSČ.¹⁵⁹ V této době proběhl i aktiv předválečných členů strany, svolaný OV KSČ. Na něm byly předány informace o demokratizačním hnutí, okresní výbor chtěl znát stanovisko těch, kteří stáli u kolébky strany, na obrodný proces ve straně a společnosti. Předváleční členové strany vyjádřili obavy z toho, aby některé síly pod pojmem demokratizace nenarušily socialismus, ale všichni se zároveň přihlásili na stranu funkcionářů usilujících o obrodu.¹⁶⁰

Na počátku dubna si můžeme povšimnout velice důležité události okresu. Dne 8. 4. byl v Příbrami zvolen okresní přípravný výbor Klubu 231.¹⁶¹ Klub sdružující politické vězně byl nazván podle paragrafu zákona na ochranu republiky, na jehož základě byli postihováni protivníci totalitního režimu.¹⁶² Hlavní zásadou K 231 bylo, že je nepolitickou organizací, jeho prakticky jediným politickým cílem se stalo dosažení úplné rehabilitace všech jeho členů.¹⁶³ Myšlenka na zvláštní organizaci se zrodila v hlavě Jaroslava Brodského, který byl vězněn v lágru Vojna u Příbrami,¹⁶⁴ což jistě můžeme považovat za zajímavou maličkost. V příbramském okrese se nacházelo mnoho těch, kteří trpěli za své politické přesvědčení. Ustavující schůze K 231 se uskutečnila 28. 4. v příbramském divadle, kde se sešlo přes 400 politických vězňů, kteří trpěli v táborech na Vojně, Kamenné a Bytízu, nebo jako muklové pracovali na výstavbě sídliště a Domu kultury v Příbrami, v jehož prostorách se paradoxně uskutečnil jejich první sjezd. Ustavující schůze se zúčastnila i delegace ÚV KSČ v čele s generálem Palečkem. V závěru byly ze zasedání odeslány pozdravné telegramy prezidentu L. Svobodovi, A. Dubčekovi a J. Smrkovskému.¹⁶⁵

158HÁJEK, Jiří. *Mýtus a realita ledna 1968*. 186 s. Praha: Svoboda, 1970. s. 74 – 75.

159Závažný stranický úkol. *Nové Příbramsko*, 5. dubna 1968, s. 1.

160S předválečnými členy strany plně se počítá. *Nové Příbramsko*, 12. dubna 1968, s. 1.

161Nakračují do nového života. *Nové Příbramsko*, 22. dubna 1968, s. 1.

162PROKŠ, Petr. *Konec jednoho experimentu (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968 – 1989)*. 66 s. Praha: H&H, 1993. ISBN 80-85787-08-3, s. 16.

163STROPNICKÝ, Matěj. *Myslet socialismus bez tanků: Svoboda slova ve střed/tu zájmů československého roku 1968*. 160 s. Praha: Scriptorium, 2013. ISBN 978-80-87271-79-7, s. 106.

164HOPPE, Jiří. *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období Pražského jara*. 390 s. Praha: Prostor, 2009. ISBN 978-80-7260-216-2, s. 213.

165K 231 v Příbrami ustaven. *Nové Příbramsko*, 3. května 1968, s. 1.

K další významné politické události na okrese došlo 9. 4. Na plenárním zasedání OV KSČ v Příbrami byla projednána tehdejší politická situace v okrese, pozornost byla věnována i objasnění písemných připomínek podaných stranickými organizacemi Elektráren Orlik, Závodní organizací sanatoria Pleš, ZO Nová Ves, VO Solenice a ZO Domu kultury a vzdělávání Příbram. Na zasedání došlo k volbě nového předsednictva – tento orgán byl rozšířen na 13členný, z nich bylo 11 členů zcela nových. Předsedou OV byl zvolen dělník příbramských Kovohutí F. Bočínský, vedoucím tajemníkem J. Kváš. Dále bylo rozhodnuto provést v zájmu zvýšení své vlastní úlohy změny ve složení orgánů a aparátu OV KSČ. V aparátu došlo ke zrušení průmyslového a zemědělského oddělení a funkcí tajemníků na těchto úsecích. Plénium jednalo i o přístupu k uskutečňování Akčního programu KSČ.¹⁶⁶ V rezoluci uvádí, že „*těžiště pozornosti se soustřeďuje na odstraňování nedostatků a chyb v okrese a na jednotlivých pracovištích, v činnosti institucí a různých hospodářských a společenských orgánech*“.¹⁶⁷ Ve svém stanovisku se OV KSČ obrací k mládeži a vyzývá ji, aby neustala v úsilí zapojit se do aktivní politické činnosti a plného společenského života.¹⁶⁸ Došlo i na kritiku březnové konference, která se podle OV KSČ konala v období, kdy „*v důsledku nedostatečné informace od ÚV KSČ vyjádřila názory a stanoviska komunistů tak, jak si je utvořili pod vlivem prvních dojmů z demokratizačního procesu*“. Konference, výsledky odpovídající dané situaci, byla poznamenána dřívějšími metodami práce, a tak se 4 stranické organizace vyjádřily pro její opakování.¹⁶⁹

Další důležité zasedání období, kterému se nyní věnujeme, proběhlo 17. 4. Na rozšířeném zasedání předsednictva OV NF v Příbrami byl z funkce předsedy uvolněn J. Kváš. Byl nahrazen tajemníkem OV KSČ Š. Fürstem, který seznámil účastníky zasedání se stanoviskem, jež by mělo být OV NF přijato k Akčnímu programu KSČ. Na zasedání byly také vzneseny požadavky zrovnoprávnění všech složek sdružených v NF a zásadní dobrovolnosti jejich vstupu do NF. Ve svém usnesení doporučil OV NF okresním výborům politických stran, společenských, družstevních a kulturních organizací v okrese projednat AP a vypracovat vlastní plán činnosti v duchu probíhajícího demokratizačního procesu.¹⁷⁰ Nový jednací řád OV NF, který měl zaručit demokratické podmínky pro práci pléna

¹⁶⁶Čelem k situaci. *Nové Příbramsko*, 22. dubna 1968, s. 1 a 3.

¹⁶⁷Z rezoluce pléna OV KSČ v Příbrami. *Nové Příbramsko*, 22. dubna 1968, s. 2.

¹⁶⁸Stanovisko k hnutí mládeže. *Nové Příbramsko*, 22. dubna 1968, s. 2.

¹⁶⁹Čelem k situaci. *Nové Příbramsko*, 22. dubna 1968, s. 1 a 3.

¹⁷⁰Národní fronta k současné situaci. *Nové Příbramsko*, 26. dubna 1968, s. 1.

i předsednictva a zajistit naprostou rovnoprávnost všech členů OV NF, byl schválen 30. 5.¹⁷¹

V tomto období zasedal také ONV v Příbrami. Hlavním bodem programu zasedání dne 17. 4. bylo projednání stanoviska pléna ONV k závěrům posledních zasedání ÚV KSČ a k rozpracování Akčního programu na podmínky okresu. Se závěry ÚV KSČ vyslovil ONV plný souhlas. K rozpracování AP byl plénum ONV schválen návrh složení dvou pracovních skupin z členů pléna ONV. Tyto skupiny měly připravit návrh Akčního programu v souladu se společenským, kulturním a hospodářským rozvojem okresu.¹⁷²

Dne 26. 4. se uskutečnilo další plenární zasedání OV KSČ. Byly vytvořeny 3 pracovní skupiny, které se zabývaly návrhem jednacího řádu OV KSČ, podklady k přípravám na zpracování Akčního programu KSČ a návrhem na koncepci vztahů OV KSČ ke státním, hospodářským a společenským organizacím NF.¹⁷³ Se závěry tohoto pléna bylo seznámeno 52 předsedů ZO KSČ na aktivu 13. 5. v Dobříši. Přítomní přehodnotili uspořádání okresu z roku 1960 a kvůli malé operativnosti, zdlouhavým administrativním procesům a přílišné rozlehlosti vznesli požadavek na zřízení okresu dobříšské oblasti se sídlem v Dobříši.¹⁷⁴ Rada ONV se zabývala stanoviskem vlády ČSSR k návrhům na změny v územní členění státu dne 17. 5., množící se rezoluce k utvoření bývalých okresů Dobříš a Sedlčany postoupila radě Středočeského KNV.¹⁷⁵

Dne 22. 5. proběhlo další rozšířené zasedání pléna OV KSČ a Okresní revizní komise. Plénum se seznámilo s obsahem jednání aktivu vedoucích tajemníků okresních a krajských výborů strany v Praze a s nejzávažnějšími úkoly současného období. V rezoluci zaslané ÚV KSČ členové a kandidáti OV zdůrazňují požadavek, aby byli z ÚV odvoláni členové, kteří nikoho nezastupují.¹⁷⁶

Další mimořádné plénum ONV v Příbrami zasedalo 21. 6., na něm bylo projednáno opatření ke zvýšení úlohy plenárního zasedání a rady ONV. Smyslem bylo dosáhnout obdobného zastoupení členů KSČ, Čs. strany lidové a poslanců bez politické příslušnosti v radě ONV. Ta byla tajným hlasováním doplněna o jednoho lidovce a o 2 poslance bez politické příslušnosti.¹⁷⁷

171OV NF k probíhajícímu procesu: Stabilizovat demokratické poměry. *Nové Příbramsko*, 7. června 1968, s. 3.

172Státní orgány blíže k občanům. *Nové Příbramsko*, 26. dubna 1968, s. 1 – 2.

173Formálnost ztrácí pozice. *Nové Příbramsko*, 3. května 1968, s. 1 – 2.

174Otevřený dopis OV KSČ Příbram. *Nové Příbramsko*, 17. května 1968, s. 1.

175Rada ONV Příbram ke stanovisku vlády. *Nové Příbramsko*, 7. června 1968, s. 1.

176OV KSČ k současné situaci. *Nové Příbramsko*, 31. května 1968, s. 1.

177Nová rada ONV. *Nové Příbramsko*, 5. července 1968, s. 1.

Na závěr této podkapitoly se pozastavme u vrcholné události etapy, které nyní věnujeme pozornost. Okresní konference se uskutečnila 29. 6. za účasti 557 delegátů a 8 hostů.¹⁷⁸ Přípravy započaly však již v květnu, kdy se jimi 5. 5. zabývalo předsednictvo OV KSČ. 6. a 7. 6. proběhly porady předsedů ZO a porada instruktorského sboru OV KSČ. Od 10. do 23. 6. probíhaly členské schůze ZO, na kterých komunisté hodnotili politickou situaci v místech své působnosti, projednali, jak uskutečnit Akční program KSČ v místních podmínkách, a zvolili delegáty na okresní konferenci. OV KSČ se rozhodl urychlit přípravy AP tak, aby mohl být na okresní konferenci předložen.¹⁷⁹ Na konferenci byla zhodnocena politická situace na okrese, přednesen a zdůvodněn návrh Akčního programu KSČ a řešily se nejpalčivější problémy okresu. Patnáctihodinové jednání skončilo pozdě v noci. Otevřená diskuse prokázala, že komunisté nastoupili cestu k obrodě politického i hospodářského života okresu. Diskutující vystupovali s otevřenou kritikou dosavadní práce okresních stranických a státních orgánů a předložili v tomto směru celou řadu připomínek. Velmi kriticky se také zabývali prohlášením Dva tisíce slov¹⁸⁰. Přítomní zvolili 41 delegátů na krajskou konferenci a 14 delegátů na XIV. sjezd – mezi nimi například F. Bočínského, Z. Linhartu, P. Pávu či H. Berkovcovou. Tajným hlasováním byly provedeny další změny ve složení OV KSČ.¹⁸¹ Za přítomnosti delegátů XIV. sjezdu se uskutečnilo plenární zasedání OV KSČ v Příbrami dne 31. 7. Toto plénum projednalo návrhy POV KSČ na kádrové změny v OV a zabývalo se hospodařením okresního výboru. Zvláštní pozornost byla věnována projednání návrhů a připomínek vznesených na okresní konferenci. Na návrh Středočeského KNV byl Jaroslav Kváš uvolněn z funkce vedoucího tajemníka. Tato funkce neměla být až do XIV. sjezdu obnovena, povinnosti vedoucího tajemníka měl plnit tajemník OV Pavel Páv. Tajnou volbou byli do vedoucích funkcí potvrzeni pracovníci okresního výboru.¹⁸²

Na této etapě můžeme pozorovat nebývale košatou činnost všech politických orgánů okresu. V průběhu dubna proběhlo mnoho aktivit, na nichž se komunisté okresu

178Hlavní cíl: politická a hospodářská konsolidace. *Nové Příbramsko*, 5. července 1968, s. 1 – 2.

179Rušné dny stranických organizací. *Nové Příbramsko*, 7. června 1968, s. 3.

180Manifest spisovatele a novináře L. Vaculíka, v němž se obrací na občany republiky a mobilizuje je k novému vzednutí politické aktivity na podporu reformního úsilí. Spolu s Akčním programem KSČ se jedná o nejvýraznější dokument Pražského jara. Viz KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, I. díl: Obrodňý proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 67. Reakce reformátorů byla rozporuplná. Předsednictvo ÚV KSČ se od manifestu ostře distancovalo a označilo jej za „útok proti nové politice strany“. Viz STROPNICKÝ, Matěj. *Myslet socialismus bez tanků: Svoboda slova ve střed/tu zájmů československého roku 1968*. 160 s. Praha: Scriptorium, 2013. ISBN 978-80-87271-79-7, s. 52.

181Hlavní cíl: politická a hospodářská konsolidace. *Nové Příbramsko*, 5. července 1968, s. 1 – 2.

182Zpráva ze zasedání OV KSČ v Příbrami: V předsjezdových přípravách. *Nové Příbramsko*, 9. srpna 1968, s. 1 – 2.

seznamovali se současnou politickou situací a řešili mnoho palčivých problémů. Okresní výbor KSČ se během tohoto období sešel celkem čtyřikrát, přičemž několikrát došlo ke změnám v jeho složení a aparátu. Nezahálel však ani OV Národní fronty a ONV. Můžeme si povšimnout, že dominantním prvkem téměř všech zasedání politických orgánů se stala aplikace Akčního programu KSČ na podmínky okresu. Z kritiky březnové konference můžeme usuzovat na posun v myšlení tehdejších komunistů. Můžeme zpozorovat, že Jaroslav Kváš byl v tomto období uvolněn z funkce předsedy OV NF a následně i z funkce vedoucího tajemníka OV KSČ. Komunisté zmatení nedostatkem informací se zvládli v průběhu tohoto období zorientovat v politickém dění, a tak můžeme za završení celé etapy považovat okresní konferenci, která proběhla ve zcela jiném duchu než konference březnová.

3.2 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL TÉTO ETAPY

Předjeme nyní k zemědělství okresu v měsících od dubna do srpna 1968. Na počátku dubna 1968 se konala mimořádná valná hromada OZS v Příbrami, která projednávala zřízení zájmového orgánu zemědělců a zabezpečení rovnoprávného postavení zemědělství na úroveň ostatních odvětví národního hospodářství. Zemědělci chtěli svým postojem přispět k urychlení a prohloubení demokratizačního procesu na úseku zemědělství. Rezoluce, jež byla zaslána ÚV KSČ, Ministerstvu zemědělství a výživy a zemědělskému výboru NS, vyjadřovala požadavek vyčlenění přímého řízení zemědělských podniků z útvaru Ministerstva zemědělství a výživy a zřízení samostatného centrálního zájmového a hospodářského orgánu jako vlastní organizace zemědělských podniků společně pro JZD a státní statky. Tato organizace, jež měla být součástí NF, měla podle mínění příbramských zemědělců disponovat všemi prostředky, které stát vkládal do zemědělství. V rezoluci se dále objevuje požadavek na zřízení Zemědělské banky pro kvalifikované posuzování zemědělské finanční politiky a žádost o ustanovení samostatné zemědělské vývozní a dovozní společnosti. OZS také upozornilo na nedostatek průmyslových hnojiv a chemických prostředků, jež ohrožoval chod zemědělských podniků. OZS se v závěru rozhodlo vyvíjet pouze činnost, která bude sloužit k rozvoji zemědělských podniků.¹⁸³

Zásadní událost zemědělství okresu můžeme zpozorovat v zasedání představenstva OZS v Příbrami, jež se uskutečnilo 2. 5. Předsedové JZD v představenstvu OZS

¹⁸³Zemědělství oprávněné místo. *Nové Příbramsko*, 12. dubna 1968, s. 2.

se rozhodli vytvořit přípravný výbor Svazu družstevních zemědělců okresu, který měl pracovat až do zvolení řádného výboru tajnými volbami na okresní konferenci zemědělců a koordinovat veškerou činnost při ustavování přípravných výborů svazu v sídlech JZD a na okrese.¹⁸⁴ První místní přípravný výbor v okrese, čítající 7 členů, vznikl v Bezděkově z iniciativy traktoristy Ladislava Němce.¹⁸⁵ Z dobového regionálního tisku můžeme postřehnout, že v květnových dnech žily všechny vesnice okresu přípravami na novou organizaci zemědělství. Přípravné výbory – základy nové organizace – během tohoto měsíce vznikly také v Nové Vsi pod Pleší, v Hutích pod Třemšínem, Ředvicích, Počepicích, v Nových Dvorech a v Drhovech.¹⁸⁶

V květnu bylo rozhodnuto o vzniku dvou nových zemědělských organizací. Společensko-zájmovou se měl stát již zmíněný Svaz družstevních rolníků. Hospodářská organizace se stala na konci měsíce předmětem dalších úvah. Zemědělcům se tak nabídla možnost významného postavení ve společnosti.¹⁸⁷

Konkrétními zemědělskými problémy se předsednictvo OZS zabývalo na konci května, kdy rozhodlo o řadě opatření. Například pro zkvalitnění chovu koní mělo být zřízeno středisko pro společný odchov hříbat v Tochovicích. Na zasedání OZS bylo rozhodnuto zaměřit se na využití všech ekonomických nástrojů nové soustavy řízení pro konsolidaci ekonomicky slabých zemědělských podniků.¹⁸⁸ Na jednání byly projednány otázky týkající se řízení tohoto odvětví hospodářství a přítomní byli seznámeni s Akčním programem zemědělství okresu. Dr. Hruška podal zprávu o stavu příprav pro vytvoření hospodářské organizace na úseku zemědělství, k tomu se vyjádřil i ředitel ZNZZ Příbram s. Novák. Na zasedání padlo rozhodnutí státních statků setrvat v OZS a byl dán souhlas k vytvoření přípravného výboru okresního hospodářského družstva ve složení J. Holan, J. Jarolímek, J. Novák, E. Pavel, J. Škoch, Z. Vaněk, O. Vavříčka, J. Vondrák a ing. Čaloun.¹⁸⁹

Zemědělské události okresu vyvrcholily okresní konferencí zástupců JZD okresu dne 11. 6. za účasti 193 delegátů a 100 hostů. Hlavním záměrem konference bylo shromáždit vyjádření zemědělských podniků k založení Svazu družstevních rolníků, došlo i k širokému objasnění nejzávažnějších úkolů a problémů zemědělství v nadcházejícím

184Družstevníci formují své řady. *Nové Příbramsko*, 10. května 1968, s. 2.

185První přípravný výbor. *Nové Příbramsko*, 24. května 1968, s. 1.

186Hlas má svaz družstevních rolníků. *Nové Příbramsko*, 7. června 1968, s. 3.

187Zemědělcům Příbramska. *Nové Příbramsko*, 31. května 1968, s. 1 – 2.

188K nejaktuálnějším otázkám OZS. *Nové Příbramsko*, 31. května 1968, s. 1.

189Z jednání představenstva OZS. *Nové Příbramsko*, 14. června 1968, s. 1.

období.¹⁹⁰ Ministr zemědělství a výživy Josef Borůvka se ve svém úvodním projevu zaměřil na otázky národního hospodářství, vysvětlil vlastní stanovisko k další organizaci řízení zemědělství, hovořil i o vztahu zemědělství k ostatním odvětvím hospodářství a vysvětlil význam a důležitost založení SDR.¹⁹¹ V následné diskusi odpověděl rolníkům na jejich aktuální otázky. V diskusi například s. Černý z JZD Daleké Dušníky apeloval na účelnou pomoc zemědělcům při zúrodnění půdy v pohraničních oblastech, s. Krotil z JZD Nová Ves požadoval zajištění podmínek a výhod pro zemědělství tak, jak je měla ostatní odvětví hospodářství.¹⁹² Tajným hlasováním byl zvolen 30členný okresní přípravný výbor SDR a 6 delegátů na celostátní konferenci JZD v Nitře – L. Čeněk, S. Černoهورský, V. Hrzal, R. Jaroš, V. Keller a S. Kokeš.¹⁹³

Z výše uvedeného můžeme postřehnout, že se aktivita zemědělců okresu oproti předchozímu období ještě zvýšila. Rolníci začali zakládat nové organizace, které měly pomoci zlepšit jejich postavení ve společnosti a hájit jejich zájmy. Můžeme zpozorovat, že i v zemědělství začala být pozornost věnována Akčnímu programu. Hojná činnost zemědělců vrcholí okresní konferencí JZD, na níž se zemědělci zabývali především ustavením SDR, ale i problémy okresu. Můžeme konstatovat, že v průběhu tohoto období se zemědělci aktivně zasazovali o celkové zlepšení svého postavení a dali najevo požadavky zrovnoprávnění s ostatními vrstvami hospodářství.

Přenesme se nyní k průmyslu této etapy. Na počátku dubna 1968 prošel Okresní stavební podnik krizí. Technici podali výpověď, protože nesouhlasili s obsazením funkce ředitele, a zaslali vedení OSP, OV KSČ, ONV a OOR rezoluci, v níž vyslovují řediteli Veselému nedůvěru. F. Veselý, který setrval ve funkci od roku 1961, nezvládl některé problémy související s novou organizací podniku v oblasti ekonomiky a řízení. Na schůzi ROH se následně projevil i kritický postoj mládeže, jež vznesla žádost prověřit kvalifikaci všech pracovníků na podnikovém ředitelství a požadavek mít svého zástupce na poradách podniku. Na kritickou situaci zareagovalo vedení podniku mimořádnou poradou, na které se 18 vedoucích postavilo za ředitele Veselého proti 19 technikům požadujícím jeho odvolání. Na podnikovém ředitelství odstoupil dílenský výbor ROH a volby do nového se kvůli nespokojenosti odborářů s kandidátkou neuskutečnily. Následně proběhla čtyřhodinová mimořádná schůze svazácké organizace, na níž vystoupil vedoucí tajemník

190Směnkou důvěry splatit. *Nové Příbramsko*, 21. června 1968, s. 1 – 2.

191Svaz družstevních rolníků se formuje. *Nové Příbramsko*, 14. června 1968, s. 1.

192Směnkou důvěry splatit. *Nové Příbramsko*, 21. června 1968, s. 1 – 2.

193Svaz družstevních rolníků se formuje. *Nové Příbramsko*, 14. června 1968, s. 1.

OV KSČ J. Kváš. V diskusi mladí na nesčetných příkladech dokazovali nedostatky a chyby v řízení a organizaci práce. Řešení se postupně klonilo ve prospěch mládeže.¹⁹⁴ Celý spor byl vyřešen 28. 6. na schůzi rady ONV, která se zabývala situací v OSP. Rada na vlastní žádost uvolnila F. Veselého ze zdravotních důvodů z funkce ředitele a prozatímním vedením podniku pověřila výrobně technického náměstka J. Kadlece. Na uvolněné místo ředitele byl vypsán konkurz.¹⁹⁵

Během dubna se projevila nespokojenost i ve slévárnách SVA Příbram. I zde byla vyslovena nedůvěra neoblíbenému vedoucímu. Jednota dělníků dosáhla jeho odvolání a prozatímním vedoucím byl ustaven M. Čechura.¹⁹⁶ K vyslovení nedůvěry došlo i v Železárnách Čenkov. Při vyslovování důvěry ZV ROH a dílenským výborům získal stanovených 80 % hlasů pouze jediný funkcionář, a tak padlo rozhodnutí uskutečnit nové volby. S požadavky, mezi nimiž se nacházelo ekonomické zvýhodnění mladých, vyřešení bytového problému a možnost zasahovat do rozhodnutí podniku ve prospěch mladých, vystoupila v železárnách i ZO ČSM, která chtěla stejné postavení jako odborová organizace.¹⁹⁷

Můžeme postřehnout, že mimořádnou aktivitu v tomto období vykazovaly i odbory. 10. 4. proběhlo celodenní plenární zasedání OOR v závodním klubu Rudných dolů na Březových Horách. 45 členů se vyslovilo tajným hlasováním k otázce důvěry předsednictvu OOR. F. Bočinský získal 90,68 %, K. Dušek 93,02 %, J. Chalupecký 86,04 %. Tajná volba dala předsednictvu naprostou důvěru – 89,85 %. Odboráři okresu hodnotili svoji práci s pohledem k tehdejšímu obrodnému procesu a zabývali se konkrétními náměty ke zlepšení práce předsednictva, pléna a sekretariátu OOR, kádrovými změnami a zlepšením informace a posoudili, kteří funkcionáři mohou ještě plnit své funkce. 25 diskutujících se vyjádřilo k současné práci odborových orgánů.¹⁹⁸

Konstatujeme, že období od března do srpna 1968 navazuje na předchozí etapu úspěchů. V závodě SVA byla zavedena nová výroba ze závodu LIAZ, sortiment produkce byl rozšířen na 1 500 druhů náhradních dílů pro linkovou výrobu.¹⁹⁹ Hamiru bylo u příležitosti 23. výročí osvobození vlasti sovětskou armádou rozhodnutím prezidenta

194Situace, která volá po řešení. *Nové Příbramsko*, 22. dubna 1968, s. 3.

195Zpráva z jednání ONV o situaci v OSP. *Nové Příbramsko*, 19. července 1968, s. 2.

196Slévači „odlévají“ nový zítřek. *Nové Příbramsko*, 17. května 1968, s. 1.

197Volají po zásadním obratu. *Nové Příbramsko*, 7. června 1968, s. 2.

198Hodnotili dosavadní práci. *Nové Příbramsko*, 10. května 1968, s. 4.

199Výhled SVA Příbram. *Nové Příbramsko*, 10. května 1968, s. 1 – 2.

uděleno vyznamenání „Za vynikající práci“.²⁰⁰ Na Pragoexpu 68 v Brně Hamiro vystavovalo svou kolekci v pavilonu C. Dominantou expozice byl pohyblivý poutač sestavený z výrobků podniku, kterým vévodila opice velká 2,5 metrů. Jednání na výstavě byla úspěšná, bylo navázáno obchodní spojení s celou řadou nových zahraničních zákazníků. Zvýšený zájem projevili klienti ze SRN, USA, Japonska, Itálie, Holandska, Rakouska i z mnoha jiných států.²⁰¹ Mimořádně úspěšná byla i činnost OPP na I. československém veletrhu v Brně. Předmětem stálého zájmu návštěvníků se stala expozice dámských výrobků. Bylo docíleno o téměř 100 % vyšší tržby než v roce 1967. OPP získal zlatou medaili v soutěži o nejlepší výrobek místního hospodářství.²⁰²

Můžeme si povšimnout, že nemálo průmyslových podniků Příbramska prošlo v tomto období krizí, na několika závodech došlo k vyslovení nedůvěry. Z toho můžeme usuzovat, že poněkud utlumená činnost dělníků na závodech v předchozím období přešla do aktivnější fáze, v níž se stejně jako zemědělci i dělníci začali zasazovat o svá práva a o zlepšení situace na závodech.

3.3 SPOLEČNOST A KULTURA OD AKČNÍHO PROGRAMU KSČ DO SRPNA 1968

Nyní se budeme zabývat kulturním děním tohoto období na Příbramsku. Tato uvolněná etapa byla otevřena prvním diskusním večerem Klubu kritického myšlení na téma Demokracie a dnešek, který se uskutečnil v polovině dubna 1968. 60 účastníků diskutovalo se spisovateli V. Havlem, A. Klimentem a L. Vaculíkem a s filosofem I. Svitákem. První dotazy se soustředily kolem IV. sjezdu československých spisovatelů (viz 1.1), zejména ke známému vystoupení L. Vaculíka. Ten k němu uvedl, že „*nebylo náhodou a připravoval se na něj možná celých 20 let*“. Dalším podnětem k diskusi se stal problém emigrace. V. Havel se k němu vyjádřil, že „*je ve státě nutno vytvořit takové podmínky, aby nikdo odcházet nemusel*“. Podle jeho názoru měl být urovnán vztah mezi Československem a pounorovými emigranty. V souvislosti s emigrací vyslovil svůj názor také I. Sviták, a to ten, že „*společenské postavení inteligence v Československu je světovou kuriozitou*“. Sviták dále hovořil o smrti Jana Masaryka. Pětihodinová diskuse se následně stočila k otázkám záruk demokracie, angažovanosti, možnosti vzniku opoziční strany a svobody náboženství. Sviták se vyjádřil k demokratizaci: „*Toto je jen začátek. Tento proces musí jít nutně dál.*“ Uvedl také, že klíčovou otázku záruk demokracie spatřuje

200Hamiro vyznamenáno. *Nové Příbramsko*, 17. května 1968, s. 1.

201Spojení navázáno. *Nové Příbramsko*, 21. června 1968, s. 1.

202Zlato do Příbrami. *Nové Příbramsko*, 14. června 1968, s. 1.

ve způsobu budoucích voleb.²⁰³ Můžeme se domnívat, že šlo o velmi zajímavou kulturní akci.

Dominantní společenskou událostí se staly prvomájové oslavy. Již v polovině dubna projednával OV NF současný stav k těmto oslavám pod heslem „Za mezinárodní solidaritu pracujících, sociální spravedlnost, svobodu, demokracii a socialismus“. OV NF vyzval občany okresu, aby početnou účastí na manifestacích vyjádřili podporu všemu novému a postavili se za požadavek ukončení války ve Vietnamu.²⁰⁴ Májové manifestace se od předchozích lišily vlastním průběhem i bojovností za vše nové. V Sedlčanech byl v čele třítisícového průvodu nesen transparent s nápisem „Požadujeme revizi územního uspořádání z roku 1960 a důslednou demokratizaci na všech úsecích veřejného života“. Sedlčanští tak vznesli požadavek na obnovu sedlčanského okresu.²⁰⁵ Náměstí VŘSR v Příbrami se začalo zaplňovat brzy před ohlášeným časem manifestace. Studenti SVVŠ nesli obraz TGM a transparenty s hesly „Chceme tančit a ne válčit“ nebo „Proč bychom se netěšili, když jsme mnohým sbohem dali“. Můžeme si povšimnout, že také velmi vtipně kritizovali nedostatky tehdejší doby. Uvedme příklad – za heslem „Bytový problém je už vyřešen“ nesli stan.²⁰⁶ Program prvomájových oslav v Příbrami byl pestrý – v 9:30 proběhla manifestace pracujících, následoval turnaj v kopané, sportovní odpoledne a májová veselice, k vidění byly alegorické vozy závodů, podniků i škol.²⁰⁷ Na náměstí VŘSR vyslechli občané projev předsedy OV KSČ F. Bočínského, který hovořil o tehdejší situaci, hodnotil chyby minulosti a zamýšlel se nad jejich nápravou.²⁰⁸

Příbramské ulice a náměstí VŘSR se staly dějištěm dalšího manifestačního vystoupení, tentokrát ryze studentského, již 7. 5. Několik tříd SEŠ a SZŠ pochodovalo před budovu OV KSČ, v níž delegace studentů předložila své vyjádření k vnitropolitické i mezinárodní situaci. Shromáždění přivítal tajemník OV KSČ Š. Fürst. Studenti vyjádřili plnou podporu boji francouzských studentů za svobodu²⁰⁹ a odpor proti brutalitě, s jakou

203 Havel, Kliment, Vaculík a Sviták na besedě v Příbrami 12. 4.: Demokracie a dnešek. *Nové Příbramsko*, 22. dubna 1968, s. 3.

204 K 1. máji. *Nové Příbramsko*, 22. dubna 1968, s. 1.

205 Kaleidoskop z prvomájových oslav. *Nové Příbramsko*, 10. května 1968, s. 1.

206 Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, nestránkováno.

207 Kaleidoskop z prvomájových oslav. *Nové Příbramsko*, 10. května 1968, s. 1.

208 K rozkvětu okresu. *Nové Příbramsko*, 10. května 1968, s. 2.

209 „Největším otřesem prošla poválečná Francie v roce 1968 v době květnových nepokojů.“ Viz ŠTĚPÁNKOVÁ, Alena, ŠAŠINKA, Zdeněk. *Odmaturuj z dějepisu 2*. 232 s. Praha: Didaktis, 2006. ISBN 80-7358-069-1, s. 175. Ty začaly studentskými demonstracemi na předměstí Nanterre, poté došlo i ke generální stávce a mobilizaci vojenských sil. Viz SOCHROVÁ, Marie. *Dějepis v kostce II*. 160 s. Havlíčkův

policie zasahovala proti studentským demonstracím. Dále vyjádřili souhlas s novou politikou KSČ a vlády, podporu obrodnému procesu a požadavek úplné rehabilitace všech neprávem potrestaných. Vznegli také požadavek na ukončení války ve Vietnamu a vyjádřili souhlas s upevňováním přátelství se SSSR a dalšími socialistickými státy.²¹⁰

Po Junákovi se v tomto období probudil k životu i spolek Sokol. 7. 5. proběhla schůzka bývalých příslušníků v místnosti hvězdárny, na které se všichni přihlásili k obrodnému procesu a k socialistické demokracii. Ustavující schůze proběhla 29. 5. v příbramské sokolovně.²¹¹

V Příbrami, stejně jako v mnoha jiných městech republiky, proběhla ve dnech 28. a 29. 7. podpisová akce na podporu Poselství občanů předsednictvu ÚV KSČ, jehož autorem byl P. Kohout. Poselství, uveřejněné v Literárních listech, obsahovalo shrnutí toho, o co se usilovalo od ledna 1968, a vyjadřovalo podporu Dubčkovu předsednictvu na jednání se sovětskou delegací v Čierné nad Tisou.²¹² V Příbrami sbírali podpisy členové 2. oddílu Junáka Mölzer a Podlaha u restaurace Sevastopol a na sídlišti a v Pražské ulici studenti Žitný, Beck a Kalivoda. Celkem bylo získáno 3 250 podpisů, mezi nimi i podpisy zahraničních návštěvníků. Studenti je odevzdali v redakci Literárních listů, která podpisy posléze předala na ÚV KSČ Č. Císaři.²¹³

Na kultuře této etapy si můžeme povšimnout, jak značné uvolnění toto období přineslo. Můžeme vyslovit názor, že nejzajímavější a jistě i nejpřínosnější událostí byla beseda se spisovateli, na níž se k aktuálním tématům vyjadřovali jak literáti, tak i občané okresu. Prvomájové oslavy proběhly v odlišném duchu než předchozí. Občané dali najevo svou podporu demokratizačnímu procesu a vyslovovali se různými cestami k aktuálním tématům a problémům. Za završení etapy můžeme pokládat studentskou manifestaci na podporu obrodného procesu, francouzských studentů a vietnamského lidu.

Brod: Fragment, 1999. ISBN 978-80-7200-970-1, s. 143. Tyto rozsáhlé nepokoje byly potlačeny policií. Viz DORAZIL, Otokar. *Světové dějiny v kostce*. 536 s. Vimperk: Papyrus, 1995. ISBN 80-85776-37-5, s. 425.

210 Studenti se hlásí k obrodnému procesu. *Nové Příbramsko*, 17. května 1968, s. 1.

211 Sokol zahajuje činnost. *Nové Příbramsko*, 17. května 1968, s. 2.

212 STROPNICKÝ, Matěj. *Myslet socialismus bez tanků: Svoboda slova ve střed/tu zájmů československého roku 1968*. 160 s. Praha: Scriptorium, 2013. ISBN 978-80-87271-79-7, s. 136.

213 Podpisy pro Dubčeka. *Nové Příbramsko*, 9. srpna 1968, s. 3.

4 SRPEN 1968 NA PŘÍBRAMSKU

Obraťme se teď k měsíci, který můžeme shledávat tím nejzajímavějším roku 1968. Srpen, který znamenal zastavení demokratizačního procesu, začal ještě vcelku klidně.

4.1 PŘÍBRAMSKÉ DĚNÍ DO INVAZE

Na počátku srpna zahájil v příbramském Domě kultury činnost Diskusní klub komunistů, ve kterém se měli vyjadřovat k vnitřním i mezinárodním problémům a jehož schůzky měly být specializovány na předem daná témata. Jedním z prvních námětů se stalo setkání s občany NDR, jež ukázalo značné rozpětí názorů v základních otázkách. Na besedě hovořil každý sám za sebe, nikoli za instituci, a tak došlo k opravdové výměně názorů, která se vyznačovala napětím a vyhroceností. K překvapující shodě se soudruhy z NDR došlo tam, kde se očekával názor opačný – například u svobody tisku. Na besedě němečtí návštěvníci vylíčili, jak prožívali období od ledna do schůzky v Čierné nad Tisou a v Bratislavě.²¹⁴

Počátek srpna 1968 se nesl ve znamení sbírek na Fond republiky. „*Jedním z výsledků dočasných proměn Pražského jara se stala i spontánní iniciativa, která vyústila v celonárodní sbírku do tzv. Fondu republiky. Podnět k této akci dala víra v lepší budoucnost, sbírka se stala jedním z projevů a výrazů naděje v politiku socialismu s lidskou tváří.*“²¹⁵ Na Příbramsku se zapojily podniky i závody – prvním podnikem okresu, který přispěl, byly Komunální služby Nový Knín s částkou 15 000 Kčs, připojily se i Hutní montáže Sedlčany s příspěvkem 40 000 Kčs, ZRUP Příbram věnoval nejvyšší příspěvek v okrese – celých 500 000 Kčs, Kovohutě Mníšek 300 000 Kčs, Rudné doly Příbram 200 000 Kčs, SVA Příbram 10 000 Kčs a LSD Jednota Příbram 25 000 Kčs. Výtěžky z dobrovolných směn věnovali zaměstnanci nápravné výchovy v Příbrami, pekárna a cukrárna Březnice a OZS. Pozadu nezůstaly ani orgány státní správy – rada Městského národního výboru v Sedlčanech věnovala 10 000 Kčs a Městský národní výbor Dobříš 12 000 Kčs.²¹⁶ Během 7. a 8. 8. věnovalo 14 občanů okresu zlatý dar na Fond republiky, celkem shromáždili 79,1 gramů ryzího zlata a Kovohutě Mníšek darovaly 33,4 gramů. Peněžité dary na okrese narůstaly každou hodinou.²¹⁷

²¹⁴Diskusní klub zahájil. *Nové Příbramsko*, 9. srpna 1968, s. 1.

²¹⁵BAŠTA, Jiří. "Zlatý poklad" Fondu republiky z roku 1968. *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. 2008 - 2014, s. 38 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0802-038-042.pdf>

²¹⁶Na Fond republiky. *Nové Příbramsko*, 9. srpna 1968, s. 1.

²¹⁷Zlatému pokladu. *Nové Příbramsko*, 16. srpna 1968, s. 1.

Dominantním rysem srpnové politické scény se staly přípravy mimořádného 14. sjezdu KSČ. Ten se měl uskutečnit 9. 9., mnozí si od něj slibovali „revoluci“.²¹⁸ Z vedoucích pozic ve straně měli být odstraněni protireformní představitelé a měly být přijaty nové stanovy.²¹⁹ Okresní delegáti se ke sjezdu často veřejně vyjadřovali, zejména v tisku. Příbramský delegát 14. sjezdu a kandidát do ÚV KSČ Jaroslav Svoboda, ekonomický ředitel UP, člen strany od roku 1953, progresivní stranický funkcionář a vynikající odborník, byl zvolen delegátem sjezdu pro svou politickou rozvahu. Dle jeho názoru byly okresní i krajské konference kádrovými a svůj úkol splnily. V delegaci Středočeského kraje podle Svobody převažovali lidé, kteří chtěli pomoci progresivnímu směru a příznivě ovlivnit jednání sjezdu, na němž chtěl Svoboda hovořit o hospodářské politice strany, upozornit na problémy UP v zemi a poukázat na specifické problémy okresu. Dle jeho očekávání se měl sjezd „jasně oddělit od deformací a deformátorů minulého období a zvolit takový ÚV KSČ, který by byl zárukou, že se chyby minulosti nebudou opakovat a který by sestával z lidí, kteří budou mít nejen politické, ale i odborné znalosti. Jen takový ÚV se může stát zárukou naplnění polednové cesty.“²²⁰ Ke svým očekáváním se vyjádřil i delegát, člen OV KSČ a předseda OZS V. Hrzal, jenž byl členem strany od května 1945. Spoléhal, že na nadcházejícím sjezdu budou položeny zdravé základy. Uvedl, že „z trpké zkušenosti 50. let vyvstala potřeba opírat se nejen o názory členů strany, ale i ostatních občanů“. Se znovuzískanou důvěrou většiny občanů bylo podle jeho slov nutno daleko lépe hospodařit.²²¹

V rozjitřených srpnových dnech, kdy docházelo k dvoustrannému jednání o vzájemných bratrských vztazích a o dalším vývoji socialismu, zaslal ONV Příbram své stanovisko k obrodnému procesu do družebního okresu Čechov. ONV seznamoval občany Čechova s tím, co se od ledna stalo, a uvedl, že požadavky Čechoslováků nejsou výplodem žádných protisocialistických ani kontrarevolučních sil, ale jsou prosazovány samotnou KSČ, jež touto politikou získává obrovskou a dříve nebyvalou autoritu mezi všemi občany a jež se v žádném případě nezřekla své vedoucí úlohy. ONV v textu zdůrazňoval, že nejde o obnovu kapitalistického zřízení, změnu v zahraniční politice ani o vystoupení z Varšavské smlouvy, a uváděl, že s obavami sleduje neporozumění zahraničních přátel.

218EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 320 s. Brno: Clio, 2012. ISBN 80-85776-37-5, s. 250.

219ŠEDIVÝ, Ivan a kol. *Pražské jaro 1968: občanská společnost – média – přenos politických a kulturních procesů*. 229 s. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7285-119-5, s. 62.

220Dobře pracovat, držet slovo, nezrazovat se. *Nové Příbramsko*, 16. srpna 1968, s. 1 – 2.

221Než sjezd rozhodne. *Nové Příbramsko*, 16. srpna 1968, s. 2.

Dále podtrhoval zájem na upevňování opravdových bratrských vztahů a sděloval očekávání dalšího příznivého rozvoje družby. V závěru stanoviska se funkcionáři ONV tázali čechovských občanů na jejich stanovisko k současnému vnitropolitickému vývoji a proklamovali, že nepřipustí ohrožení socialismu a že Československo z jeho cesty nesejde.²²²

Nyní si řekněme několik málo informací k srpnovému zemědělství, které probíhalo ve znamení sklizní. Ke 2. 8. bylo na příbramských polích sklizeno 1 370 hektarů řepky, 4 928 (tedy 18 %) hektarů obilovin, celkem zhruba 23 % všech ploch.²²³ Do 9. 8. bylo sklizeno 27 % všech obilovin, příbramským rolníkům se dostalo pomoci kombajnářů z Vimperska. Zemědělci organizovali sklizňové práce podle své potřeby a vlastního rozumu, bez cizích zásahů. Nákup obilí do státních fondů tak proběhl lépe a klidněji než v letech předchozích.²²⁴

V závěru podkapitoly stručně pohlédneme na průmysl. Za zmínku stojí Uranové doly, které se mohly těšit vzácné návštěvě zástupců kanadské společnosti Denison Mines Limited, již si prohlédli různé typy hornických pracovišť. Jako vůbec první Kanadáné se J. Kostuik a Ch. D. Parmelee mohli seznámit s pracovním prostředím a s metodami práce v uranových dolech v Československu.²²⁵

Můžeme si povšimnout, že první polovina srpna proběhla v příbramském okrese klidně. Zemědělci i ostatní vrstvy pracujících se plně věnovali své práci. Často probíraným tématem se stal připravovaný mimořádný 14. sjezd KSČ, od kterého občané i funkcionáři očekávali mnoho. Počínající nervozitu můžeme však zpozorovat v dopise ONV čechovskému obyvatelstvu, ve kterém obhajuje a vysvětluje obrodný proces v Československu.

4.2 INVAZE VOJSK A POSLEDNÍ SRPNOVÉ DNY NA PŘÍBRAMSKU

„*Ráno 20. srpna začínalo docela všedně.*“ Lidé se probouzeli jako každý jiný pracovní den, v rozhlasu ani v novinách nebylo nejmenší zmínky o tom, že poslední noční hodiny tohoto dne vejdou do historie našich národů.²²⁶ Ani odpolední hodiny nepřinesly nic, co by naznačilo občanům republiky, že o několik hodin později budou prožívat největší tragédii v moderních dějinách našich národů, 20. srpen byl zkrátka normálním

222Zasláno do družebního okresu. *Nové Příbramsko*, 16. srpna 1968, s. 2 – 3.

223Pohled do polí. *Nové Příbramsko*, 9. srpna 1968, s. 2.

224Žně lépe než jindy. *Nové Příbramsko*, 16. srpna 1968, s. 1.

225Kanadáné poprvé. *Nové Příbramsko*, 16. srpna 1968, s. 1.

226BENČÍK, Antonín, DOMAŇSKÝ, Josef. *21. srpen 1968*. 160 s. Praha: Delta, 1990. s. 7.

pracovním a letním dnem obrodného procesu.²²⁷ Ve 20:00 však padl v Moskvě souhlas s vydáním hesla Vltava – 666, které znamenalo počátek invaze.²²⁸ „Vojenská akce začala o 2 hodiny dřív, než bylo plánováno.“²²⁹ „Do Československa se po 23. hodině začala valit pancéřová záplava prvního sledu invazních vojsk.“²³⁰ První tanky se v ulicích hornického města objevily před půlnocí. Vozidla zaujala postavení na prostranství Uhelných skladů, po příjezdu 4 tanků a 3 obrněnců přibýly další 2 tanky. Několik občanů obklopilo vozidla a začalo diskutovat se sovětskými důstojníky, kteří na otázku, proč přijeli, kroutili hlavami a mlčeli. Následně velitel s důstojníky odjeli na velitelství VB a posléze na OV KSČ, kde jednali o vzniklé situaci. Velitel chtěl pro vojsko zabrat budovu 6. ZDŠ, ale po dalším přesvědčování se rozhodl s jednotkami opustit město a ubytovat se na stadionu Baník u řeky Litavky. Při odjezdu okupantů na Baník lidé stáli podél silnice, pískali a hrozili vojákům pěstmi.²³¹ Nejsilnější jednotka – 6 těžkých tanků a 3 obrněná vozidla – byla umístěna na stadionu Baník, druhá skupina na hlavní křižovatce silnice Skalka a část jednotek v okolí Rožmitálu pod Třemšínem.²³²

Nyní popíšme pohyby vojsk Příbramí a silnicemi okresu. Ráno 22. 8. se v příbramských ulicích objevil hlídkový obrněný vůz s posádkou a důstojníkem. Jeden z vojáků zůstal neustále ve střehu u kulometu na vozidle.²³³ V pozdních nočních hodinách zažila Příbram další šok – do města dorazila zpráva, že se od Sedlčan blíží kolona asi 50 tanků a obrněných vozů. Kolem půlnoci od Sevastopolu dorazila kolona do Příbramí, projela Pražskou ulicí a pokračovala směrem na Zdaboř a Jince. 6 tanků obsadilo náměstí ve staré části města, jejich hlavně byly namířeny na okolní budovy. Všechny hlavní křižovatky ve městě byly obsazeny, v 6:00 tanky zničehonic město opustily.²³⁴ 23. 8. dorazili na generální štáb vojenského okruhu na Zdaboři 3 sovětské důstojníky. Postarší sovětský major se zdál velmi rozrušen. Bylo pro něj nepochopitelné, že v květnu 1945 byl v Československu vítán, nyní je však poslán zpět do SSSR, nepochopil

227Tamtéž, s. 8.

228POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara, I. díl: Invaze armád Varšavské smlouvy*. 167 s. Praha: Avis, 2008. ISBN 978-80-7278-470-7, s. 98.

229PAUER, Jan. *Praha 1968: Vpád Varšavské smlouvy: pozadí, plánování, provedení*. 358 s. Praha: Argo, 2004. ISBN 978-80-7278-470-7, s. 188.

230BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj aneb Internacionální vražda Pražského jara*. 399 s. Praha: Krutina Jiří – Vacek, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1, s. 156.

231Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, nestránkováno.

232Pobyt okupantů. *Svoboda*, 22. srpna 1968, s. 1.

233V Příbramí po příjezdu okupantů. *Svoboda*. 24. srpna 1968, s. 3.

234Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, nestránkováno.

ani to, že vojskům nikdo nechce podat vodu ani jídlo. Odvolával se na nepokoje v souvislosti se článkem Dva tisíce slov a vyjádřil své rozhořčení nad názvem okupant.²³⁵ 25. 8. létala nad městem sovětská trysková letadla, posléze zmizela nad brdskými lesy. V nočních hodinách projížděly Příbramí vojenské automobily a rozhazovaly okupační letáky v českém jazyce a poslední vydání moskevské Pravdy. Další ruské tanky se usadily poblíž Nového rybníku a Fialáku. 26. 8. ve 12:40 proletěla nad příbramským náměstím sovětská helikoptéra, která shazovala další letáky.²³⁶ V noci z 26. na 27. 8. se po komunikacích okresu přesouvaly celé pluky okupantů přes osadu Brod. 2 tankové pluky, čítající celkem 102 tanků a 115 transportérů, projely městem směrem na Zdaboř a odtud na Rožmitál, za nimi následovala zabezpečovací skupina s 20 tanky. 27. 8. v 7:15 stála na silnici od Drásova ke křižovatce Skalka kolona tanků a transportérů, okupační hlídky rozestavené na silnici k Rožmitálu nepouštěly civilní vozidla žádným směrem. Do konce srpna zůstaly na každé větší křižovatce okresu hlídky.²³⁷

Nyní se přesuňme k činnosti správních orgánů Příbramska v těchto kritických dnech. Předsednictvo OV KSČ v Příbrami zahájilo zasedání, na němž přijalo prohlášení seznamující veřejnost se stanoviskem OV, 21. 8. ve 2:30. Od té doby zasedalo nepřetržitě. V 7:00 se sešlo plenární zasedání OV KSČ, aby rozhodlo o všech závažných opatřeních pro zajištění normálního života celého okresu.²³⁸ Ve 13:00 se sešel OV, aby se zabýval zásadními otázkami vzniklé situace, a uložil ONV, aby zabezpečil normální provoz obchodů a aby zajistil zásobování potravin. OV přijal usnesení, v němž se vyslovuje pro okamžité svolání mimořádného sjezdu KSČ. Bylo přijato také prohlášení, na základě kterého poté proběhlo jednání předsednictva s představiteli vojsk Varšavské smlouvy. OV v něm prohlásil, že OV KSČ, OV NF a ONV jsou jedinými řádně zvolenými a legálními orgány oprávněnými zastupovat stranu a obyvatelstvo okresu a že je schopen vlastními silami zajistit klid a pořádek, a žádal, aby se vojska nevměšovala do občanského života.²³⁹ Rada ONV projednávala otázky zásobování potravin v okrese 23. 8. Těch byl v okrese dostatek, pekárny vydávaly o 50 % více chleba, ale omezily některé jiné druhy pečiva. Obyvatelé však nakupovali více, než mohli spotřebovat, a tak svými nerozváženými nákupy

235Slzy, které nesmějí dojmout. *Svoboda*, 24. srpna 1968, s. 2.

236Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, nestránkováno.

237Pohyb okupantů. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 1.

238Článek bez nadpisu. *Nové Příbramsko*, 22. srpna 1968, s. 1.

239Představitelům vojsk Varšavské smlouvy na území okresu Příbram. *Nové Příbramsko*, 22. srpna 1968, s. 2.

způsobili, že se na některé nedostalo. Zásobovací problémy tkvěly v rozvozu mezi jednotlivé prodejny. Výrazně se projevil nedostatek soli – vagóny z Olomouce nedorazily. Na konci srpna bylo již zásobování plně konsolidováno.²⁴⁰

Podívejme se teď na Vysočanský sjezd KSČ, který se navzdory invazi uskutečnil. Sjezd proběhl 22. 8. v jedné z hal ČKD v pražských Vysočanech.²⁴¹ Zúčastnilo se jej nečekaných 80 % delegátů, což byla vzhledem k rozvrácené dopravě a zablokovaným silnicím účast vysoká.²⁴² Z příbramského okresu se na sjezd dostavilo všech 13 řádně zvolených delegátů, delegát Zamazal z Kovohutí Mníšek byl tou dobou na dovolené, a protože neměl žádné dopravní prostředky, dorazil na sjezd ve večerních hodinách pěšky.²⁴³ Sjezd se stal pro interveny velmi nepříjemnou záležitostí,²⁴⁴ jelikož jejich cílem bylo sjezdu zabránit.²⁴⁵ „Sjezd splnil svou přechodnou úlohu a zaštitil československé představitele unesené do Moskvy.“²⁴⁶ Došlo ke zvolení nového ÚV KSČ v čele s internovaným Dubčekem.²⁴⁷ Členem ÚV byl zvolen příbramský delegát J. Svoboda.²⁴⁸ Ve svém závěru sjezd přijal Prohlášení mimořádného XIV. sjezdu KSČ občanům ČSSR a Výzvu delegátů mimořádného XIV. sjezdu KSČ komunistickým a dělnickým stranám světa.²⁴⁹ Příbramští delegáti se ze sjezdu vrátili 23. 8. v 7:00, na náměstí Pionýrů byli přivítáni obyvatelstvem.²⁵⁰ Po jejich příjezdu bylo svoláno jednání OV KSČ, na kterém delegáti předali své poznatky o jednání sjezdu. Nejbližším úkolem se stala příprava protestní stávký na všech závodech okresu.²⁵¹ 23. 8. proběhla schůze zaměstnanců Základny rozvoje UP, na níž podal jeden z delegátů svědectví a informace o sjezdu.²⁵² 25. 8. v 16:00 projednával OV KSČ prohlášení předsednictva nově zvoleného ÚV KSČ „Všem členům a funkcionářům KSČ“ a přijal stanovisko, v němž prohlašoval,

240Nemějte starost, jídla je dostatek. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 2.

241Vysočanský sjezd KSČ. In: *Jan Palach: Multimediální projekt Univerzity Karlovy* [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://www.janpalach.cz/html/vs-ksc.html>

242VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro*. 156 s. Praha: Mladá fronta, 1990. ISBN 80-204-0179-2, s. 88.

243Hlas ze sjezdu. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 1.

244VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro*. 156 s. Praha: Mladá fronta, 1990. ISBN 80-204-0179-2, s. 89.

245STROPNICKÝ, Matěj. *Myslet socialismus bez tanků: Svoboda slova ve střed/tu zájmů československého roku 1968*. 160 s. Praha: Scriptorium, 2013. ISBN 978-80-87271-79-7, s. 139.

246Tamtéž, s. 141.

247MENCL, Vojtěch a kol. *Osm měsíců pražského jara 1968*. 271 s. Praha: Práce, 1991. ISBN 80-208-0126-X, s. 182.

248Řekl nám člen nového ÚV KSČ J. Svoboda. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 3.

249STROPNICKÝ, Matěj. *Myslet socialismus bez tanků: Svoboda slova ve střed/tu zájmů československého roku 1968*. 160 s. Praha: Scriptorium, 2013. ISBN 978-80-87271-79-7, s. 140.

250Tak jsme je vítali. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 2.

251Řekl nám člen nového ÚV KSČ J. Svoboda. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 3.

252Místo lásky nenávisť. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 3.

že „*neexistuje jiná skutečně stranická linie než linie XIV. sjezdu a jím zvoleného ÚV KSČ*“ a že „*opačná cesta je cestou hrstky zrádců, kterým jde výlučně o jejich moc*“.²⁵³

Dne 23. 8. se prezident Svoboda rozhodl odletět do Moskvy se záměrem vysvětlit nedorozumění a osvobodit internované představitele reformního proudu.²⁵⁴ OV KSČ v Příbrami zaujal stanovisko, v němž rozhodně zdůraznil nesouhlas se členy moskevské delegace Indrou a Bílakem, kteří navázali separátní spojení s okupačními orgány, a v němž proklamoval důvěru prezidentovi i členům nově zvoleného ÚV KSČ.²⁵⁵ Svobodova cesta do Moskvy vedla k zahájení tzv. československo-sovětských jednání.²⁵⁶ K jednání byli přizváni i všichni internovaní kromě Kriegla. Sovětská strana dávala otevřeně najevo pozici převahy a vůli diktovat a předložila návrh závěrečného dokumentu, který však Dubček odmítl a souhlas se neodvážili vyslovit ani zvatelé – v dokumentu totiž stálo, že v Československu byla na postupu kontrarevoluce a vstup vojsk odpovídal přáním československých komunistů.²⁵⁷ Hlavní podmínkou návratu Dubčeka a ostatních se stalo neuznání legitimacy Vysočanského sjezdu KSČ a odložení konání XIV. sjezdu.²⁵⁸ Výsledkem jednání se stal Moskevský protokol, jímž byl československý pokus o reformu brutálně přerušen. Protokol byl podivným, nespravedlivým a právně neplatným výsledkem.²⁵⁹ „*Je diktátem, který patří do série diktátů deformujících historii moderní československé státnosti. Vměšoval se do správy věcí českého i slovenského národa způsobem, který znamenal podstatnou ztrátu jeho suverenity a který hluboce urážel důstojnost Čechů i Slováků.*“²⁶⁰ Československá veřejnost s ním nesměla být oficiálně seznámena, a tak byl předložen 27. 8. v podobě komuniké. K rozpačité reakci přispělo i vystoupení prezidenta Svobody, rodící se krizi důvěry se podařilo zažehnat až silně emotivnímu projevu A. Dubčeka.²⁶¹ Po projevech Svobody a Dubčeka se na Příbramsku ozvaly rozhořčené ohlasy lidí z provozů, závodů a dílen. S ústupky a kompromisem nesouhlasil nikdo. 27. 8. projednalo plénum OV KSČ v Příbrami komuniké z moskevského

253 Rezoluce OV KSČ v Příbrami. *Svoboda*, 26. srpna 1968, s. 1.

254 KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodny proces*. 207 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0, s. 177.

255 Čsl. stranická delegace do Moskvy. *Svoboda*, 1. letákové vydání – bez data, 1968, s. 1.

256 BENČÍK, Antonín, DOMAŇSKÝ, Josef. *21. srpen 1968*. 160 s. Praha: Delta, 1990, s. 53.

257 MENCL, Vojtěch a kol. *Osm měsíců pražského jara 1968*. 271 s. Praha: Práce, 1991, ISBN 80-208-0126-X, s. 192.

258 BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj aneb Internacionální vražda Pražského jara*. 399 s. Praha: Krutina Jiří – Vacek, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1, s. 224.

259 BENČÍK, Antonín, DOMAŇSKÝ, Josef. *21. srpen 1968*. 160 s. Praha: Delta, 1990, s. 56.

260 BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj aneb Internacionální vražda Pražského jara*. 399 s. Praha: Krutina Jiří – Vacek, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1, s. 250.

261 Tamtéž, s. 262.

jednání, projev prezidenta republiky a rozhlasové vystoupení A. Dubčeka. Ve svém prohlášení vyjádřilo plénum OV KSČ naprostou důvěru Dubčekovi a sdělovalo, že nevěří, že projev vyjadřuje jeho skutečné mínění a že byl přečten dobrovolně.²⁶²

*„Proti nezvaným vetřelcům se postavila drtivá většina československých občanů, kteří v nespočetném množství stávek, demonstrací a prohlášení vyslovovali podporu státnímu vedení a protestovali proti okupaci. Tento mohutný výbuch nesouhlasu rozhořčené veřejnosti cizí vojska zaskočil.“*²⁶³ Nyní se budeme věnovat projevům nesouhlasu v příbramském okrese. I v Příbrami se strhla lavina rezolucí, jejichž dominantními prvky se stala žádost o odchod vojsk, propuštění internovaných a prosba k prezidentu Svobodovi, aby vlast prohlásil neutrálním státem. Rezoluci na OV KSČ zaslali například zaměstnanci Montážního závodu UD, Stavební závod Příbram, Junák, OSP Příbram a mnoho dalších.²⁶⁴ Na UD a RD vstoupili horníci do stávký pod heslem „Náš uran je pro mír – ani gram uranu okupantům“ a vydali se na pomoc zemědělcům.²⁶⁵ UD také nechtěly odeslat již naložený vlak s uranovou rudou, a tak došlo na příbramském nádraží ke konfliktu s velitelem okupační jednotky. Vlak do SSSR odeslán nebyl, UD zaujaly stanovisko „raději rudu vrátit a nasypat do šachet“. Železničáři prohlásili, že neodešlou jediný vagón uranové rudy.²⁶⁶ Moskevský rozhlas 29. 8. ohlásil, že „kontrarevoluce na UD v Příbrami způsobila, že se přestala těžit uranová ruda a plnit dohodnuté dodávky“.²⁶⁷

K poněkud kurióznímu incidentu došlo na Baníku, kam si příbramští občané chodili prohlížet okupační vojska. Jeden z horníků se s rozevřenou náručí vrhal k tankům a volal, že „měli přijít už dávno, aby tady udělali pořádek“ a „20 let jsem tady trpěl, konečně jste přijeli“. Horník byl na stadionu zbit ostatními spoluobčany, kteří se za ním následně hnali až na příbramské sídliště, kde byl znovu bit a s rukama svázanýma za zády hozen do kašny.²⁶⁸

262 Prohlášení OV KSČ v Příbrami. *Svoboda*, 28. srpna 1968, s. 3.

263 PROKŠ, Petr. *Konec jednoho experimentu (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968 – 1989)*. 66 s. Praha: H&H, 1993. ISBN 80-85787-08-3, s. 27 – 28.

264 Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, nestránkováno.

265 Stanovisko pracujících Uranových dolů v Příbrami. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 1.

266 Ani gram pro okupanty. *Svoboda*, 24. srpna 1968, s. 1.

267 Zaznamenáváme. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 4.

268 Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, nestránkováno.

V napjaté okupační situaci se pokusilo o útěk zhruba 200 vězňů z pracovního tábora Bytíz. Otevřená vzpoura byla však v prvopočátku úspěšně zlikvidována vojáky útvaru Brod.²⁶⁹

Zastavme se ještě u dalších konkrétních případů odporu na Příbramsku. Pracující dolu III UD se vydali na pochod městem ke stadionu Baník, kde znovu jednali o pobytu vojáků v okolí města.²⁷⁰ Smutek nad násilnou okupací byl vyjádřen černými vlajkami na budově příbramského divadla, Domu kultury a na nemocnici.²⁷¹ Na sedlčanském náměstí probíhala od 23. 8. podpisová akce, v níž občané stvrzovali, že plně stojí za prezidentem Svobodou, nově zvoleným ÚV KSČ a vládou, a žádali odchod vojsk a propuštění reformistů.²⁷² Státní statek Kamýk na protest proti okupaci vrátil putovní Prapor družby okresu Čechov.²⁷³ Příbramský občan, který ve 2. světové válce bojoval na východě proti Němcům, na protest odeslal své četné sovětské řády a vyznamenání na sovětské velvyslanectví v Praze.²⁷⁴

Příbram – stejně jako ostatní československá města – byla vyzdobena různými nápisy a hesly. V ulicích hornického města se objevily nápisy „Na ochranu státní banky nejsou třeba žádné tanky“, „V klidu, míru jsme si žili, proč jste nám to překazili?“, „Dnes je každý Ivan hrozný“.²⁷⁵ Ve městě došlo ke zhanobení pomníčku padlých sovětských vojáků za 2. světové války, a tak se v reakci na tento vandalismus po městě začala objevovat hesla „Vaši tátové našimi osvoboditeli – vy našimi okupanty!“ a „Neposkrvte památku a odkaz svých otců, které jsou nám společně drahé!“.²⁷⁶ Nej kreativnějším heslem se nám však může jevit nápis „S radostí posloužíme všem cizím vojákům! Naše provozovny jsou pro cizí vojáky plně k dispozici!“ na příbramské pohřební službě.²⁷⁷

269Bytízský tábor z 22. na 23. srpna. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 2.

270Pochod ulicemi. *Svoboda*, 24. srpna 1968, s. 1.

271Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, nestránkováno.

272Stručně... *Svoboda*, 24. srpna 1968, s. 2.

273Dopisy rozšířenému plénu OV KSČ. *Svoboda*, 28. srpna 1968, s. 1.

274Protest proti okupaci. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 3.

275Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, nestránkováno.

276Klid a rozvahu. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 2.

277Protest proti okupaci. *Svoboda*, 27. srpna 1968, s. 3.

5 ZÁVĚR ROKU 1968 A POČÁTEK ROKU 1969 NA PŘÍBRAMSKU

5.1 POLITICKÁ SCÉNA OD ZÁŘÍ 1968 DO ÚNORA 1969

V této podkapitole se budeme věnovat politické scéně na podzim 1968 a v zimě 1969. Poslední srpnová dekáda výrazně změnila poměr sil mezi reformním hnutím a jeho odpůrci v Československu, Kreml se okupací republiky stal reálnou mocí na našem území.²⁷⁸ 31. 8. byla na zasedání ÚV KSČ překonána hrozba rozkolu ve straně. Dubčekovi stoupenci nabyli pod nohama pevnou půdu, nejužší stranické grémium bylo doplněno 15 představiteli reformního křídla, tyto změny však vyvážil odchod několika předních reformních politiků, kteří se po jednání v Čierné stali pro Sověty nepřijatelnými.²⁷⁹ Srpnové plénum pojalo normalizaci jako prostředek, nástroj a cestu vedoucí k brzkému odchodu vojsk a k nerušenému pokračování obrodného procesu.²⁸⁰

Nyní přejdeme ke konkrétnímu příbramskému dění. Již 2. 9. proběhlo na Příbramsku několik významných jednání komunistů o vnitropolitické situaci. Na zasedání OV KSČ v Příbrami byla projednána zpráva o činnosti OV KSČ a jeho orgánů za prvé vážné hodiny a dny srpnové intervence. Zasedání se dále zabývalo usnesením přijatém na rozšířeném zasedání KV KSČ a přijalo jeho závěry, usilující o normalizaci poměrů ve straně a státě. OV KSČ rozhodl, aby byli v průběhu následujících dvou dnů členové strany seznámeni se závěrem pléna ÚV KSČ na členských schůzích všech ZO okresu a aby byl na těchto schůzích sjednocen postup pro další konsolidaci a normalizaci poměrů v celém okrese. 2. 9. se uskutečnil i celookresní aktiv komunistů v Domě kultury v Příbrami. Shromáždění vyslechlo zprávu J. Pillera o závěrech pléna ÚV KSČ z 31. 8. a přítomní byli seznámeni s obsahem protokolu moskevského jednání, s referátem O. Černíka a s projevem L. Svobody.²⁸¹ Na mimořádné schůzi rady ONV byla zhodnocena účinnost opatření přijatých k normalizaci života v okrese, rada vyzvala všechny NV, aby nastoupily zpět k plnění úkolů plánu rozvoje okresu, měst a obcí, a uložila svým odborům, aby neprodleně zajistily odhad všech škod způsobených vojsky na okrese.²⁸² 2. 9. posuzovalo současnou situaci na svém mimořádném zasedání i plénum OOR v Příbrami,

278MENCL, Vojtěch a kol. *Československo roku 1968, 2. díl: počátky normalizace*. 134 s. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-8-9, s. 5.

279Tamtéž, s. 8.

280MENCL, Vojtěch a kol. *Osm měsíců pražského jara 1968*. 271 s. Praha: Práce, 1991. ISBN 80-208-0126-X, s. 204.

281Ze zasedání pléna OV KSČ a celookresního aktivu komunistů: K jednotnému postupu. *Nové Příbramsko*, 4. září 1968, s. 1.

282Poděkování rady ONV v Příbrami. *Nové Příbramsko*, 13. září 1968, s. 2.

jež zaujalo stanovisko pro svou další činnost a jež potvrdilo, že činnost předsednictva i sekretariátu v období od 21. 8. odpovídala zájmům odborářů i ostatních pracujících a byla v souladu s jejich rezolucemi. OOR vyslovila přesvědčení, že v okrese může být bez cizího vměšování dále úspěšně budován socialismus. Jako základní předpoklad normalizace života viděla urychlený odchod vojsk.²⁸³

Současná situace v okrese byla projednávána na zasedání poslanců ONV 11. 9. Byl schválen Akční program KSČ a bylo rozhodnuto zrušit zemědělskou komisi a komisi vodního hospodářství a ustanovit jednotnou komisi ONV pro zemědělství, lesnictví a vodní hospodářství, jejímž předsedou se stal J. Hladovec, bývalý předseda komise vodního hospodářství.²⁸⁴

Další zasedání OV KSČ, na němž byla projednána opatření směřující k vyjasnění a normalizování složité situace na okrese, proběhlo již 12. 9. Plénum OV KSČ přijalo a schválilo návrh předsednictva na zajištění závěrů pléna ÚV KSČ z 31. 8. Náměstek předsedy ONV V. Kunc podal zprávu o postupu normalizace života v okrese a J. Pelikán byl na zasedání schválen tiskovým tajemníkem OV KSČ.²⁸⁵

Ve dnech 19. a 20. 9. proběhly aktivity komunistů v Dobříši, Příbrami, Rožmitálu, Březnici a v Sedlčanech. Komunisté na nich byli seznámeni se současnou situací v okrese a s návrhem na jednotný postup OV KSČ, ZO, NV a společenských organizací. Uskutečnil se také aktiv 150 učitelů, kteří vyslechli projev tajemníka OV KSČ P. Páva o aktuálních otázkách okrese a o úloze učitelů tehdejší doby.²⁸⁶ OV NF na svém rozšířeném zasedání projednal výsledky jednání ÚV KSČ z 31. 8. a výsledky KV NF z 11. 9. Dále se zabýval posouzením situace v okrese a vyzval k zachování kladných hodnot polednového vývoje a k rozvoji demokratických a humanistických rysů socialismu v podmínkách okrese.²⁸⁷

Počátkem října proběhla další událost okrese, již můžeme shledat důležitou. Na besedě pracujících, která proběhla na ONV, byl projednáván pouze jediný bod – návrh zákona o federativním uspořádání republiky. Návrhy vzešlé z besedy dal ONV k dispozici ČNR.²⁸⁸ Na besedě padl návrh vytvořit jednokomorový zastupitelský orgán reprezentující

283Z plenárního zasedání OOR v Příbrami: Odbory k současné situaci. *Nové Příbramsko*, 13. září 1968, s. 2.

284ONV schválil Akční program. *Nové Příbramsko*, 24. září 1968, s. 1.

285Plénum OV KSČ Příbram jednalo o závažných otázkách dneška. *Nové Příbramsko*, 21. září 1968, s. 1 – 2.

286Z aktivů komunistů. *Nové Příbramsko*, 27. září 1968, s. 1.

287Polednová cesta – náš cíl. *Nové Příbramsko*, 4. října 1968, s. 2.

288Úkolem České národní rady bylo vyjadřovat národně-politické stanovisko k uspořádání vztahu českého a slovenského národa a zajišťovat přípravné práce spojené s ustavením českého národního státního orgánu. Viz

všechny národy – jakousi sněmovnu lidu. Dále se podle příbramských obyvatel mělo vycházet ze zásady, aby státoprávními změnami nenarostly náklady na státní správu. Přítomní se vyjadřovali také k instituci státních tajemníků.²⁸⁹

Další zajímavou situací, kterou se rada ONV zabývala dne 11. 10., můžeme vyzorovat v Okresním ústavu národního zdraví v Příbrami. Ředitel OÚNZ F. Beck byl odvolán z funkce pro neplnění pracovních povinností z důvodu opuštění Československa. Zastupujícím ředitelem se stal MUDr. A. Hanuš, dosavadní ředitel příbramské nemocnice.²⁹⁰ Následně byl Beck zbaven i členství v OV KSČ, kde byl vystřídán Z. Chocem.²⁹¹

Na počátku listopadu byla na okrese ustavena rehabilitační komise při Svazu protifašistických bojovníků v Příbrami. Činnost zahájila jako jedna z prvních v kraji. Předsedou komise se stal Imrich Šarf, členy JUDr. J. Poustecký, M. Perďoch, J. Kuljak, J. Šperer, J. Beránek, V. Franěk, ing. M. Pulkrábek, J. Šťastný a A. Bečvářová.²⁹² Za listopad a prosinec komise objasnila 130 případů a za leden a únor 1969 celkem 91 případů.²⁹³

V tomto období na základě výzvy A. Dubčeka o nutnosti prohloubit plnění moskevských dohod v oblasti vzájemných vztahů mezi ČSSR a SSSR a na pozvání okresu Čechov byla do SSSR vyslána delegace okresu ve složení P. Páv, první tajemník OV KSČ, člen POV KSČ R. Podolník a člen OV KSČ J. Kváš.²⁹⁴ Delegace byla v Čechovu přivítána na počátku listopadu. Diskuse s vedoucími představiteli okresu, komunisty a s pracujícími se nesla v duchu srpnových událostí. Sověti byli podrobně seznámeni s průběhem událostí, ovšem v otázce příčin zásahu se nepodařilo dosáhnout shody – podle čechovských komunistů byl zásah nutný, poukazovali na pronikání západoněmeckých rozvědek a vyjádřili obavu o socialistický vývoj Československa. Delegace se marně snažila vysvětlit specifika republiky.²⁹⁵ V prosinci naopak přicestovali Sověti do příbramského okresu. 10. 12. se uskutečnila beseda se sovětskou delegací v závodním klubu Rudných

JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Vznik České národní rady v době Pražského jara 1968 a její působení do podzimu 1969*. 154 s. Praha: Svoboda, 1990. ISBN 80-205-0147-9, s. 25.

289Jednotné stanovisko k federalizaci. *Nové Příbramsko*, 11. října 1968, s. 1.

290Nový ředitel OÚNZ. *Nové Příbramsko*, 18. října 1968, s. 1.

291Z plenárního zasedání OV KSČ. *Nové Příbramsko*, 25. října 1968, s. 3.

292Rehabilitační komise zahájila. *Nové Příbramsko*, 8. listopadu 1968, s. 1.

293Rehabilitace zdrojem důvěry. *Nové Příbramsko*, 14. března 1969, s. 1 – 2.

294Vrátili se ze SSSR. *Nové Příbramsko*, 15. listopadu 1968, s. 1.

295Názory se doposud různí. *Nové Příbramsko*, 22. listopadu 1968, s. 2 – 3.

dolů na Březových Horách, na níž Sověti stále zaujíмали stanovisko, že v srpnu přišli Československu na pomoc.²⁹⁶

Přejděme nyní k listopadovému plénu ÚV KSČ. To proběhlo ve dnech 14. - 17. 11., Dubčekovo vedení se naposledy pokusilo postavit hráz dalšímu nátlaku ze strany Moskvy i konzervativních skupinek.²⁹⁷ Rezoluce pléna se hlásila k pokračování v polednové politice i k Akčnímu programu, plénem ale ve výsledku znamenalo oslabení pozic Dubčekova jádra v orgánech a aparátu KSČ.²⁹⁸ V týdnu před konáním listopadového pléna bylo prostřednictvím OV KSČ zasláno z okresu 7 rezolucí, v nichž pracující vyslovovali podporu polednové politice, požadovali urychlení příprav XIV. sjezdu, zastavení nelegálního rozšiřování tiskovin a vysílání Vltavy. Celookresní aktiv funkcionářů k výsledkům listopadového zasedání se uskutečnil 22. 11. v Domě kultury.²⁹⁹ OV KSČ v Příbrami projednal výsledky pléna na konci listopadu,³⁰⁰ ONV s nimi byl seznámen 5. 12.³⁰¹

V závěru roku 1968 zavítala do Příbrami ministryně spotřebního průmyslu B. Machačová. Na veřejné schůzi v sále U Podařilů byla však účast velmi nízká. Ministryně se zabývala zejména zvyšováním cen a nedostatkem pracovních příležitostí pro ženy. Přítomní však na řadu problémů nedostali uspokojivé odpovědi.³⁰²

Nyní se obraťme k událostem prvních měsíců roku 1969. Dne 6. 1. projednalo POV KSČ „Prohlášení PÚV KSČ k současné situaci“ a plně se za něj postavilo. POV se zabývalo i politickými a hospodářskými potížemi v republice. V prohlášení se předsednictvo usneslo na pokračování politiky vytyčené na zasedání ÚV KSČ v lednu 1968.³⁰³ Prohlášení PÚV projednala rada ONV 8. 1. a vyslovila s ním plný souhlas, podpořila výsledky listopadového pléna a plně se postavila za prohlášení POV KSČ z 6. 1.³⁰⁴

Na počátku ledna si můžeme povšimnout další zajímavé události. Došlo totiž ke změně ve velení ZVO. Velitelem se stal generálporučík F. Šádek, člen KSČ od roku

296Sovětská delegace v Příbrami. *Nové Příbramsko*, 20. prosince 1968, s. 1.

297MENCL, Vojtěch a kol. *Osm měsíců pražského jara 1968*. 271 s. Praha: Práce, 1991. ISBN 80-208-0126-X, s. 208.

298Tamtéž, s. 210.

299Nad listopadovým plénem ÚV KSČ: Jak dál? *Nové Příbramsko*, 22. listopadu 1968, s. 1 – 2.

300Stanovisko OV KSČ k výsledkům jednání listopadového pléna ÚV KSČ. *Nové Příbramsko*, 6. prosince 1968, s. 1 – 2.

301Ze zasedání ONV. *Nové Příbramsko*, 13. prosince 1968, s. 1.

302Ministryně Machačová v Příbrami: Odpovědi, které nepotěší. *Nové Příbramsko*, 20. prosince 1968, s. 1 a 3.

303Souhlas s předsednictvem ÚV KSČ. *Nové Příbramsko*, 10. ledna 1969, s. 1.

304Stanovisko rady ONV. *Nové Příbramsko*, 10. ledna 1969, s. 1 a 3.

1947. Kolem odchodu dosavadního velitele generálmajora ing. S. Procházky panovala řada nejasností.³⁰⁵

Důležitou vnitrostranickou událostí se na počátku roku 1969 staly výroční členské schůze ZO, které v okrese začaly 20. 1. Na každé schůzi byl přítomen člen OV KSČ nebo KV KSČ. Hlavním obsahem se staly závěry listopadového a prosincového pléna a nejdůležitějším cílem rozpracování rezoluce listopadového pléna do plánu stranické organizace.³⁰⁶ Výroční členské schůze, jež nezůstaly pouze u politických otázek, ale soustředily se i na otázky ekonomické, poodhalily řadu problémů – špatnou situaci v konkretizaci a vytyčení úkolů na vlastní podmínky, absenci vlastního AP a přijímání usnesení obecného charakteru, jež nevedla k aktivnímu plnění konkrétních úkolů. Funkcionáři strany si na schůzích uložili získat nové členy.³⁰⁷

Na počátku února zavítal do Příbrami další člen vlády – tentokrát ministr financí B. Sucharda, který se zúčastnil besedy s předsedy stranických organizací. Účelem jeho návštěvy bylo informovat celookresní aktiv předsedů ZO KSČ a další funkcionáře okresu o nejzávažnějších politických, ekonomických a finančních problémech státu. Ministr objasnil problémy a směry dalšího vývoje ekonomiky a pohovořil o výsledcích roku 1968.³⁰⁸

Můžeme konstatovat, že počátek této etapy se nesl ve znamení schůzí správních orgánů okresu, jež měly za úkol vytyčit cestu ke konsolidaci a normalizaci poměrů na okrese. Musíme ovšem zdůraznit, že se ještě nejednalo o normalizaci Husákovu, ale pouze o návrat k normálním poměrům na okrese. Správní orgány se také ohlížely za svou činností v kritických srpnových dnech. Významnou událostí tohoto období můžeme jistě shledat také ustavení rehabilitační komise na počátku listopadu 1968, jež za popisované období objasnila celkem 221 případů. Relevantní událostí tohoto období byla i výprava funkcionářů OV do Čechova, kde se snažili vysvětlit kontext Pražského jara. Můžeme si povšimnout, že se na této besedě plně projevil rigidní myšlení sovětského obyvatelstva zpracovaného tehdejší propagandou, které omílalo báchorky o západoněmecké rozvředce a o pomoci Československu. Na všech schůzích stranických orgánů v tomto období můžeme vyzorovat optimismus a jistou míru naivity, kdy si komunisté stále mysleli,

305Nový velitel Západního vojenského okruhu. *Nové Příbramsko*, 10. ledna 1969, s. 2.

306O čem výroční členské schůze strany. *Nové Příbramsko*, 24. ledna 1969, s. 1.

307Z usnesení výročních schůzí ZO KSČ. *Nové Příbramsko*, 21. února 1969, s. 1 – 2.

308Dialog s ministrem. *Nové Příbramsko*, 14. února 1969, s. 1 – 2.

že bude možné i nadále pokračovat v obrodném procesu. Tato etapa vrcholí výročními členskými schůzemi ZO, jež odhalily řadu problémů okresu.

5.2 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL NA KONCI ROKU 1968 A NA POČÁTKU ROKU 1969

Nejprve se budeme věnovat zemědělství okresu v měsících na přelomu let 1968 a 1969. V září 1968 v okrese naplno probíhaly sklizně. K 23. 9. se ve výkupních skladech nacházelo 88,3 % zrna, na státní dodávky chybělo celých 250 vagónů. Na konci září byly dle hlášení OZS sklizně navzdory nepříznivému počasí i situaci ukončeny, nepříznivý stav trval pouze ve sběru slámy. Vysokými výnosy se mohla pochlubit JZD Bubovice, JZD Svojišice, JZD Bezděkov a státní statek Kamýk.³⁰⁹ V okrese bylo sklizeno o 453 vagónů obilovin více než v roce 1967, úspěch byl ještě pronikavější ve srovnání s rokem 1966 – bylo sklizeno o celých 1 850 vagónů více.³¹⁰

Za jednu z nejvýznamnějších zemědělských akcí této etapy můžeme považovat již tradiční Zemědělský den s dostihy. Této zemědělské slavnosti se na pozvání pracovníků státního statku a JZD Tochovice zúčastnil předseda NS J. Smrkovský a ministr zemědělství a výživy J. Borůvka.³¹¹ Tato tochovická akce, proběhnuvší 20. 10., byla spojena s oslavou 50. výročí vzniku republiky.³¹² Smrkovský s Borůvkou si dopoledne prohlédli výstavu průmyslových a zemědělských závodů v prostorách tamějšího zámku a zúčastnili se honu, v poledne Smrkovský promluvil k patnáctitisícovému shromáždění přítomných občanů. Ve svém projevu vyjádřil přesvědčení, že *„polednová politika socialismu demokratického a humánního zapustila ve společnosti hluboké a nevyvratitelné kořeny“* a že *„Československo nemůže jít jinou než polednovou cestou“*. Po projevu Smrkovský shlédl dostihy a odpoledne přijal mnoho delegací pracujících okresu. Zemědělcům UD vzkázal, že *„za nimi v listopadu přijede a těší se, až s nimi bude moci promluvit jako dělník s dělníky, protože navzdory funkci předsedy NS se nadále považuje za dělníka“*.³¹³

Můžeme si také povšimnout, že se v důsledku srpnových událostí opozdil program činnosti SDR, a to i na příbramském okrese. Řádná okresní konference, která měla proběhnout na konci září, se nakonec uskutečnila až v listopadu. Na konci září byl SDR zastoupen v NF. ZO, které byly podmínkou pro uskutečnění okresní konference, byly

309Podzim v polích. *Nové Příbramsko*, 27. září 1968, s. 1.

310453 vagónů navíc. *Nové Příbramsko*, 4. října 1968, s. 1.

311Soudruh Smrkovský 20. října na zemědělské slavnosti v Tochovicích. *Nové Příbramsko*, 11. října 1968, s. 1.

312Již tuto neděli 20. 10. na shledanou v Tochovicích. *Nové Příbramsko*, 18. října 1968, s. 1.

313Slavnost v Tochovicích za přítomnosti s. Smrkovského a s. Borůvky. *Nové Příbramsko*, 25. října 1968, s. 1.

ustanoveny ve 24 JZD z celkového počtu 87.³¹⁴ Na počátku listopadu se sešel okresní přípravný výbor Svazu družstevních rolníků, aby projednal přípravu okresní konference, datum konání bylo stanoveno na 29. 11.³¹⁵ Týden před konferencí bylo již ustanoveno 62 ZO SDR s celkovým počtem 4 000 členů.³¹⁶ Na ustavující okresní konferenci, jež se stala důležitou událostí v historii řízení zemědělství na okrese, bylo přítomno 304 delegátů a 67 hostů. Byly zvoleny řádné orgány SDR – 41členný OV a 7členná dozorčí rada s předsedou J. Trefným – a byl také schválen program činnosti na další období. Za ÚV SDR se konference zúčastnili s. Štáfek a ing. Růžička, kteří seznámili delegáty s nejnovějšími poznatky o připravované činnosti této organizace.³¹⁷ Představenstvo OV SDR poprvé zasedalo 29. 12. 1968 a projednalo nezbytné záležitosti pro činnost SDR, jmenovalo tajemníka, schválilo složení komisí a zabývalo se strukturou aparátu SDR.³¹⁸ Na konci února 1969 byly ustanoveny ZO SDR ve více než 70 JZD okresu se 7 000 družstevními rolníky.³¹⁹

K další významné události okresu dochází až na počátku března 1969, kdy se na okrese ustavila Česká zemědělská společnost, která sdružovala kolektivy zemědělských odborníků. Okresní konference ČZS proběhla 5. 3., přítomen byl člen ústřední rady ČZS ing. Štěpánek. Konference však byla odlišného charakteru, než jaký měly běžné aktivity zemědělských řídicích podniků. Ing. F. Hajíček informoval o nové organizační struktuře ústředních orgánů ČZS a seznámil delegáty s výsledky minulého období. Ing. Štěpánek seznámil účastníky konference s úkoly společnosti v rámci federativního uspořádání státu a na okresní konferenci byla zvolena 17členná okresní rada ČZS.³²⁰

Můžeme vyslovit domněnku, že toto období znamenalo jistý útlum v zemědělství. Podzimní měsíce proběhly ve znamení sklizní a Zemědělského dne, na němž J. Smrkovský vyslovil svůj pozitivní názor na další dění v Československu, jeho úsudek se nám však může zdát příliš optimistický. Nejdůležitější událostí této etapy však můžeme shledat okresní konferenci a následné ustavení SDR na okrese. Po poněkud mrtvých prvních měsících roku 1969 stojí za zmínku až ustanovení ČZS, k němuž došlo na počátku března 1969.

314O nové organizaci. *Nové Příbramsko*, 27. září 1968, s. 2.

315Okresní přípravný výbor Svazu družstevních rolníků připravuje okresní konferenci. *Nové Příbramsko*, 1. listopadu 1968, s. 2.

316Před prvním vykročením. *Nové Příbramsko*, 22. listopadu 1968, s. 2.

317Okresní Svaz družstevních rolníků ustaven. *Nové Příbramsko*, 6. prosince 1968, s. 2.

318Z činnosti Svazu družstevních rolníků: Plány a předsevzetí. *Nové Příbramsko*, 17. ledna 1969, s. 2.

319Není třeba dál čekat. *Nové Příbramsko*, 7. března 1969, s. 2.

320Shromáždění opravdu plodné. *Nové Příbramsko*, 14. března 1969, s. 2.

Na tomto místě se obrátíme k průmyslu popisované etapy. Můžeme si povšimnout, že srpnové události a jejich důsledky ovlivnily další průmyslovou výrobu v okrese a že byl narušen její rovnoměrný rytmus. Pracovníci UD nastoupili opět do práce 2. 9., protože setrvat na jejich původním rozhodnutí, kterému jsme se věnovali v předchozí kapitole, by značně zkomplikovalo vážnou situaci, a tak se zaměstnanci UD rozhodli nedat záminku k prohlubování rozporů a ustoupili od svých srpnových požadavků. Škody vzniklé stávkou na Uranových dolech však byly nezměrné.³²¹ Události srpnových dnů narušily i výrobu v n. p. Hamiro, kde byla obnovena expedice výrobků do zahraničí již 28. 8. Situace ve výrobě byla narušena nedostatkem některých materiálů a ztráty ve výrobě byly nahrazeny mimořádnými sobotními směnami. Výpadek ve výrobě hlásili i pracující z Kovodružstva Sedlčany. Tento závod přišel během několika dnů o 180 000 Kčs. O náhradě vzniklé ztráty jednali vedoucí jednotlivých provozů s pracujícími v prvních zářijových dnech a shodli se, že ztrátu nahradí zvýšeným pracovním úsilím o prodloužených směnách a o sobotách. Podnik ELKO Nový Knín nahradil svou půlmilionovou ztrátu mimořádnými směnami a přijetím nových pracovníků. Na RZ Dobříš nebylo vyrobeno 70 000 párů rukavic, protože v závodě se v kritických dnech pracovalo pouze na jednu směnu. Zpoždění bylo vyrovnáno do konce října. Poněkud zajímavou skutečností můžeme shledat to, že ke ztrátám nedošlo v Železárnách Čenkov, protože dílčí narušování výroby bylo odstraňováno ihned a zvýšením pracovního nasazení dělníků byla dodržena obvyklá úroveň výroby.³²² Můžeme tedy konstatovat, že dominantním rysem průmyslu na podzim 1968 se stalo napravování ztrát po intervenci.

Na konci září 1968 došlo k důležité události na Uranových dolech, kde byla ustanovena první rada pracujících na příbramském okrese. Během tohoto měsíce pracující na všech dolech a provozech volili jednotlivé členy, například na strojírenském závodě však nedostal potřebný počet hlasů jediný kandidát. Ustavující schůze 18členné rady se konala 30. 9. Rada schválila jednací řád a statut a zvolila 7členné předsednictvo, jehož předsedou se stal lamač dolu I a člen ČNR V. Novotný. Na konci října proběhlo školení členů rady v chatě Srní na Šumavě, na kterém byli přítomní seznámeni s ekonomikou i s perspektivami podniku a s investiční politikou.³²³

Z aktivu komunistů UD k výsledkům listopadového pléna ÚV KSČ, proběhnuvšího 2. 12. v příbramském divadle za účasti tajemníka ÚV KSČ a ministra hornictví F. Pence,

321 Od pondělí do práce. *Nové Příbramsko*, 4. září 1968, s. 1.

322 Telefonem z našich závodů. *Nové Příbramsko*, 13. září 1968, s. 1.

323 Rada pracujících na Uranových dolech. *Nové Příbramsko*, 18. října 1968, s. 2.

si můžeme povšimnout, že se významné politické události v tomto období i nadále probíraly i na závodech a podnicích. Penc na aktivu objasnil události, které předcházely listopadovému plénu, a stručně analyzoval předlednový vývoj, přičemž zhodnotil jeho kladné i záporné stránky.³²⁴

Nyní se budeme ve stručnosti zabývat hodnocením průmyslové výroby za rok 1968, jež proběhlo na počátku roku 1969. Plán výroby byl celookresně splněn na pouhých 100,6 %, a tak rok 1968 nebyl natolik úspěšný, jak se předpokládalo.³²⁵ Plnění plánu průmyslové výroby za rok 1968 bylo u jednotlivých závodů značně rozdílné. Na jedné straně došlo k vysokým překročením plánů, na straně druhé však vznikala obrovská manka. K nejlepším podnikům okresu patřily Kovohutě Příbram a Mníšek, RD Příbram, RZ Dobříš a Hamiro.³²⁶ Jako první podnik na okrese splnil celoroční plán výroby pivovar Březnický čáp, a to již koncem října 1968.³²⁷ Celoroční plán průmyslové výroby nesplnilo 14 podniků z celkového počtu 37. K největším fiaskům patřila Státní výrobní autodílů Příbram, Sedlčanské strojírna, Sublima Březnice, Agrostroj Rožmitál, Dřevařské závody Věšín a elektrárny Orlík a Kamýk. Příčina neúspěchů těchto závodů tkvěla zejména v odbytových a technologických potížích a v poruchách zásobování materiálem.³²⁸

5.3 SPOLEČNOST V PODZIMNÍCH MĚSÍCÍCH ROKU 1968 A V ZIMĚ 1969

Na počátku této podkapitoly můžeme konstatovat, že mimořádné události koncem srpna a začátkem září vnesly zmatek i do kulturního života. Ani divadelní sezóna nemohla být zahájena tak, jak měla. Příbramské divadlo mělo začít hrát 7. 9., zpoždění bylo nakonec týdenní – sezóna započala 14. 9. uvedením Shakespearovy hry *Mnoho povyku pro nic*, jednalo se o uzavřené představení pro pracovníky Rudných dolů. První premiéra sezóny – Tylova dramatická báseň *Jan Hus* v úpravě J. Honzla a v režii S. Vyskočila – byla uvedena již 26. 9. Tylův *Jan Hus* byl dále odehrán 16. 11. ve prospěch Fondu republiky.³²⁹ Tohoto představení se měl na pozvání příbramského divadla zúčastnit i J. Smrkovský, ten

324Ministr František Penc na aktivu funkcionářů uranového průmyslu. *Nové Příbramsko*, 6. prosince 1968, s. 1.

325Jak bude splněna průmyslová výroba. *Nové Příbramsko*, 13. prosince 1968, s. 1 – 2.

326Rok 1968 se značnými rozdíly. *Nové Příbramsko*, 17. ledna 1969, s. 1.

327Březnický čáp se slávou. *Nové Příbramsko*, 8. listopadu 1968, s. 1.

328Jak bude splněna průmyslová výroba. *Nové Příbramsko*, 13. prosince 1968, s. 1 – 2.

329Divadlo Příbram zahajuje. *Nové Příbramsko*, 13. září 1968, s. 3.

se ale nakonec omluvil pro mimořádné povinnosti.³³⁰ Začátkem listopadu zařadilo do svého repertoáru příbramské divadlo také Čapkovo R U R.³³¹

Zajímavou kulturní událostí podzimu 1968 na okrese se stala výstava muzea v Příbrami Na Příkopech s názvem Pokrokové tradice Podbrdská, která byla umístěna v budově velitelství sovětských vojsk okresu Příbram. Expozice shromažďující dokumenty ke vzniku a vývoji ČSSR a k mnichovské dohodě, jejíž část byla věnována odboji, byla rozšířena dalšími dokumenty tak, aby poskytovala co nejúplnější obraz o česko-ruských vztazích mezi 1. a 2. světovou válkou, několik dokumentů bylo věnováno přátelství československého a sovětského lidu do 21. 8. 1968.³³²

V tomto období vznikla také z iniciativy Pionýra a Junáka Služba vlasti, v níž se mladí sjednocovali k pomoci při normalizaci³³³ poměrů. Představitelé dětských a mládežnických organizací se sešli 7. 10. v Domě dětí v Příbrami a ustanovili okresní štáb Služby vlasti. Prvním úkolem se stala výsadba stromků a sběr železného šrotu, papíru a dalších surovin. Pracovní čety pomáhaly odstraňovat vše, co zabraňovalo normálnímu chodu společenského života, a v okrese se orientovaly především na brigádnickou pomoc ve sklizni brambor, navázaly spolupráci s NV, zemědělskými podniky, vedeními závodu i s LM a VB.³³⁴

Nejdůležitější podzimní událostí okresu se staly oslavy 50. výročí samostatné ČSSR. Na návrh profesorských sborů příbramských středních škol byl odhalen pomník A. Jiráskovi. Tento pomník, dílo příbramského rodáka V. Šáry, představoval sousoší Lenky a Vavřeny z Jiráskovy Filosofské historie.³³⁵ Bezesporu nejdůležitější akcí k tomuto výročí se stal Zemědělský den v Tochovicích, jemuž jsme se věnovali v podkapitole 5.2. V předvečer svátku byly po celém okrese položeny věnce na hroby účastníků I. a II. odboje, v příbramském divadle se uskutečnilo slavnostní zasedání, na kterém byli pamětními deskami odměněni účastníci odboje.³³⁶ V Sedlčanech proběhl slavnostní akt položení základního kamene pro památník obětí odboje, městem prošel lampiónový průvod a byla zasazena lípa svobody. V Příbrami proběhla 28. 10. celoměstská slavnost

330Soudruh Smrkovský omluven. *Nové Příbramsko*, 22. listopadu 1968, s. 1.

331Divadlo Příbram zahajuje. *Nové Příbramsko*, 13. září 1968, s. 3.

332Pokrokové tradice ožívají. *Nové Příbramsko*, 27. září 1968, s. 1.

333Zde se jedná o návrat k normálním poměrům na okrese, nikoli o normalizaci Husákovskou.

334Služba vlasti. *Nové Příbramsko*, 11. října 1968, s. 1.

3351938 – 1968. *Nové Příbramsko*, 21. září 1968, s. 3.

336Jak oslavíme slavné půlstoletí. *Nové Příbramsko*, 25. října 1968, s. 1.

a i zde byla zasazena lípa svobody. V Kamýku proběhly oslavy v Domě armády a byla také zasazena lípa svobody.³³⁷

K poslední události tohoto období, jež stojí za zmínku, došlo na počátku roku 1969, kdy byl v okrese učiněn významný archeologický objev – byla nalezena dvě výšinná sídliště u obcí Čím a Hrazany.³³⁸

337Z průběhu oslav k 50. výročí vzniku republiky. *Nové Příbramsko*, 1. listopadu 1968, s. 1.

338Objev pravěkých sídlišť. *Nové Příbramsko*, 14. února 1969, s. 1.

ZÁVĚR

Nejprve se pokusíme zvlášť zhodnotit jednotlivé roviny, jimiž jsme se zabývali – tedy politickou scénu, zemědělství, průmysl, intervenci samotnou a nakonec společenské dění. Toto řešení jsem zvolila, protože je vhodnější, než hodnotit jednotlivé kapitoly dělené z časového hlediska.

Začněme s evaluací oblasti zřejmě nejdůležitější, tedy politickou scénou tohoto období v příbramském okrese. V závěru roku 1967, kdy je již několika důležitými událostmi předznamenáno budoucí dění Pražského jara, byla činnost příbramských funkcionářů poněkud utlumena. Na schůzích příbramských správních orgánů byly řešeny v podstatě nicotné lokální problémy okresu a docházelo především k hodnocení činnosti těchto správních orgánů. Můžeme si však povšimnout, že se situace začíná zvolna proměňovat již na samém počátku roku 1968. Na lednové plénum ÚV KSČ zareagovali příbramští funkcionáři poměrně brzy, když se již 11. 1. sešli, aby byli seznámeni s jeho závěry. Již od počátku obrodného procesu můžeme pozorovat souhlas příbramských komunistů. Dominantní událostí na začátku roku 1968 se na okrese staly volby do národních výborů, které však byly v rámci postupujícího demokratizačního procesu odloženy. Nejdůležitější událostí jara 1968 však byla březnová okresní konference, na níž můžeme vyzorovat první kritické hlasy, došlo například na kritiku Novotného, řešila se však i Šejnova aféra. Březnová konference však ještě neznamenala probuzení příbramských funkcionářů. V následujícím měsíci však dochází v duchu nastartovaného obrodného procesu ke kritice této konference a funkcionáři okresu začínají volat po uskutečnění konference nové. Na počátku dubna také můžeme v mnoha aktivech vyzorovat rozkvět činnosti straníků na okrese. Za velmi důležitou událost můžeme pokládat založení přípravného výboru K 231 na počátku dubna a také jeho ustanovující schůzi na konci tohoto měsíce. V průběhu dubna a května proběhlo na okrese mnoho plenárních zasedání různých správních orgánů, které se zabývaly hodnocením nastalé situace a přípravou červnové okresní konference. Ta se stala vrcholnou událostí léta 1968. Můžeme vyzorovat, že období od dubna do srpna bylo nejplodnějším obdobím, co se politiky týče, aktivita funkcionářů doslova bujela. Za zmínku stojí okresní funkcionář J. Kváš, jenž byl v období Pražského jara postupně zbaven všech svých funkcí. V srpnu se dominantním rysem staly přípravy na XIV. sjezd KSČ. Ten se však kvůli intervenci uskutečnil dříve. Členem ÚV byl na tomto sjezdu zvolen příbramský delegát J. Svoboda.

Můžeme si všimnout, že během posledních srpnových dní vykazovaly správní orgány Příbramska horečnou aktivitu. V září 1968 se však začala situace zklidňovat a správní orgány začaly pracovat na normalizaci a konsolidaci situace na okrese. V posledním období, jemuž se v práci věnujeme, můžeme vyzorovat postupný útlum v politické činnosti funkcionářů okresu předpokládající nadcházející umrtvená léta reálného socialismu.

Nyní se obrátíme k rovině, již můžeme považovat za nejzajímavější – k intervenci. Průběh invaze vojsk proběhl zhruba stejně jako v jiných okresních městech, nicméně i tak nás může několik momentů překvapit. Zajímavou událostí je jistě bytízská vzpoura, kdy se 200 vězňů z pracovní-nápravného tábora pokusilo využít nastalé situace a uprchnout. Zajímavostí může také být, že se rozcházejí názory na tuto událost – dle kronikáře Františka Veselého i tisku byla vzpoura zlikvidována pouze vojáky útvaru Brod, ale podle pamětníka při zásahu pomohli Rusové. Poněkud kuriózní se nám může zdát i případ zbitého horníka, který vítal interventy na Baníku. Za zdůraznění stojí jistě i skutečnost, že v srpnových dnech byla Příbram v souvislosti s kontrarevolucí zmíněna v moskevském rozhlasu. Za nejkreativnější protiokupantské heslo můžeme považovat nápis „S radostí posloužíme všem cizím vojákům! Naše provozovny jsou pro cizí vojáky plně k dispozici!“ na příbramské pohřební službě, který dokazuje, že ani v tak těžkých chvílích národ neztratil humor a tvořivost.

Nyní ohodnotíme oblast zemědělství okresu. Za nejvýznamnější zemědělskou událost konce roku 1967 můžeme považovat vznik Okresního zemědělského sdružení, jež představovalo první vlaštovku probouzející se aktivity rolníků. Zemědělci však neztráceli čas ani v počátcích Pražského jara, kdy se již na VII. sjezdu JZD – tedy na počátku února – vyjadřovali poměrně svobodně ke všem problémům této oblasti. Můžeme si povšimnout, že příbramský delegát J. Jarolímek ve sjezdu spatřoval závan nadcházejícího uvolněného období. Můžeme zpozorovat, že s kulminací událostí Pražského jara stoupala i aktivita zemědělců, kteří se začali nejen hlásit o lepší postavení ve společnosti a o zlepšení životních podmínek, ale potýkat se i s nejpalcivějšími problémy svého oboru. Můžeme vyslovit domněnku, že vyvrcholením zemědělské činnosti v období Pražského jara se stalo založení Svazu družstevních rolníků. Na podzim 1968 byla však činnost rolníků opět utlumena. Pokročilé měsíce roku 1968 se nesly ve znamení sklizní a problémů s nimi spojených, intervence nepříznivě zasáhla i do činnosti SDR, který se však závěrem roku z dočasného ochromení vzpamatoval.

Na příbramském průmyslu stojí za povšimnutí jistě mnoho úspěchů. Na konci roku 1967 se mnoha sukcesům těšil zejména příbramský uranový průmysl, jelikož v Příbrami bylo zřízeno generální ředitelství Československého uranového průmyslu. Během etapy, na níž jsme se v bakalářské práci zaměřili, došlo na závodech Příbramska nejen k mnoha inovacím, které zlepšily a zrychlily výrobu, ale i k rozšíření sortimentu. Podniky Příbramska si však během Pražského jara prošly i mnoha krizemi, kdy docházelo k nepřetržitému vyslovování nedůvěry vedením závodů. Můžeme si povšimnout, že během intervence vystoupily z příbramských závodů do popředí zejména UD a RD Příbram, které se angažovaly proti vývozu uranu do SSSR. Na závěr můžeme konstatovat, že příbramský průmysl byl v období Pražského jara oblastí skutečně úspěšnou, za zmínku jistě stojí výrobce hraček Hamiro, Rukavičkářské závody Dobříš nebo Železárný Čenkov.

Nyní stručně zhodnoťme oblast kultury a společenského života. Na konci roku 1967 došlo k významným změnám v expozicích příbramského muzea, jejichž obsah byl přizpůsoben pedagogickým nárokům. V průběhu Pražského jara pak v muzeu proběhlo několik zajímavých výstav a besed. Pozadu za okresním muzeem nezůstalo ani příbramské divadlo, které si pro své příznivce v tomto období připravilo pestrý repertoár. Za kvalitnější zábavu tohoto období můžeme však považovat Filmový klub, ve kterém byla hrána díla zahraniční kinematografie, a to i té západní. První významná společenská událost Pražského jara – oslavy 20. výročí Února – však proběhla zcela tradičním způsobem. Za povšimnutí stojí až prvomájové oslavy, které proběhly ve zcela jiné náladě, než tomu bylo do obrodného procesu. Jak jsme se mohli dozvědět v podkapitole 4.3, příbramští studenti při nich projevíli výraznou míru kreativity. Společenský život na Příbramsku nejvíce bujel právě v rozmezí od května do srpna 1968, v tomto období se uskutečnila také podnětná beseda se spisovatelem Havlem a Vaculíkem. Nejvýznamnější podzimní kulturní událostí na Příbramsku se staly oslavy 50. výročí samostatné ČSSR, které proběhly za účasti sovětských funkcionářů.

Závěrem můžeme konstatovat, že se nám podařilo vypátrat i několik zajímavých detailů týkajících se Pražského jara na Příbramsku. Byla potvrzena základní hypotéza, a to ta, že obrodný proces v oblasti Příbramska se neprojevoval jinak než v ostatních československých regionech. Žádné zvláštní odlišnosti příbramského regionu od okresů ostatních se však najít nepodařilo.

SEZNAM ZKRATEK

AP	Akční program KSČ
ČKD	Českomoravská Kolben Daněk
ČNR	Česká národní rada
ČSMS	Československá myslivecká společnost
ČSSR	Československá socialistická republika
ČZS	Česká zemědělská společnost
GP	Geologický průzkum
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KNV	Krajský národní výbor
KV	Krajský výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
LIAZ	Liberecké automobilové závody
LM	Lidové milice
LSD	Lidové spotřební družstvo
MDŽ	Mezinárodní den žen
MNV	Městský národní výbor
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
n. p.	Národní podnik
NS	Národní shromáždění
NV	Národní výbor
ONV	Okresní národní výbor
OOR	Okresní odborová rada
OPP	Okresní průmyslový podnik
OSP	Okresní stavební podnik
OÚNZ	Okresní ústav národního zdraví
OV	Okresní výbor
OZS	Okresní zemědělské sdružení
POV	Předsednictvo okresního výboru
RD	Rudné doly
ROH	Revoluční odborové hnutí

SDR	Svaz družstevních rolníků
SEŠ	Střední ekonomická škola
SVA	Státní výrobní autodílů
SZŠ	Střední zemědělská škola
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk
UD	Uranové doly
UP	Uranový průmysl
ÚRO	Ústřední rada odborů
ÚV	Ústřední výbor
VB	Veřejná bezpečnost
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce
VZVO	Velitelství Západního vojenského okruhu
ZNZZ	Zemědělský nákupní a zásobovací závod
ZO	Základní organizace
ZRUP	Základna rozvoje uranového průmyslu
ZVO	Západní vojenský okruh

RESUMÉ

This bachelor thesis is dealing with Prague spring process in Příbram, chapters are divided by time, each one of chapters is divided in subchapters political scene, agriculture, industry and social life. I have chosen this theme, because this fascinating regenerative process took me already on high school. Task of this job is describe, chart and introduce the end of 1967, process of Prague spring and the beginning of 1969 in Příbram. I did not focus only on the political scene of this period in district of Příbram, but also on agriculture, industry and social life. The basic hypothesis, that Příbram was not different from the other regions of Czechoslovakia during the regenerative process, was during the writing of this job confirmed, we could not find any main differences from the other regions of Czechoslovakia. We are pleased to say, that despite the limited archives sources we managed to find a few interesting details of the Prague spring in Příbram. The task of bachelor thesis – describe the happening of Prague spring in Příbram – we managed to achieve.

SEZNAM LITERATURY**Dobový tisk:**

- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 1. 9. 1967, ročník 16, č. 34, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 8. 9. 1967, ročník 16, č. 35, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 15. 9. 1967, ročník 16, č. 36, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 22. 9. 1967, ročník 16, č. 37, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 29. 9. 1967, ročník 16, č. 38, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 6. 10. 1967, ročník 16, č. 39, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 13. 10. 1967, ročník 16, č. 40, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 20. 10. 1967, ročník 16, č. 41, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 27. 10. 1967, ročník 16, č. 42, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 3. 11. 1967, ročník 16, č. 43, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 10. 11. 1967, ročník 16, č. 44, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 17. 11. 1967, ročník 16, č. 45, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 24. 11. 1967, ročník 16, č. 46, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 1. 12. 1967, ročník 16, č. 47, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 8. 12. 1967, ročník 16, č. 48, R 55 16/1967.

- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 15. 12. 1967, ročník 16, č. 49, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 22. 12. 1967, ročník 16, č. 50, R 55 16/1967.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 5. 1. 1968, ročník 17, č. 1, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 12. 1. 1968, ročník 17, č. 2, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 19. 1. 1968, ročník 17, č. 3, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 26. 1. 1968, ročník 17, č. 4, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 2. 2. 1968, ročník 17, č. 5, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 9. 2. 1968, ročník 17, č. 6, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 16. 2. 1968, ročník 17, č. 7, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 22. 2. 1968, ročník 17, č. 8, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 1. 3. 1968, ročník 17, č. 9, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 15. 3. 1968, ročník 17, č. 11, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 22. 3. 1968, ročník 17, č. 12 – 13, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 28. 3. 1968, ročník 17, č. 14, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 5. 4. 1968, ročník 17, č. 15, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 12. 4. 1968, ročník 17, č. 16, R 55 17/1968.

- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 22. 4. 1968, ročník 17, č. 17, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 26. 4. 1968, ročník 17, č. 18, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 3. 5. 1968, ročník 17, č. 19, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 10. 5. 1968, ročník 17, č. 20, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 17. 5. 1968, ročník 17, č. 22, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 24. 5. 1968, ročník 17, č. 23, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 31. 5. 1968, ročník 17, č. 24, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 7. 6. 1968, ročník 17, č. 25, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 14. 6. 1968, ročník 17, č. 26, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 21. 6. 1968, ročník 17, č. 27, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 5. 7. 1968, ročník 17, č. 29, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 19. 7. 1968, ročník 17, č. 32, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 9. 8. 1968, ročník 17, č. 33, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 16. 8. 1968, ročník 17, č. 34, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 4. 9. 1968, ročník 17, č. 36, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 13. 9. 1968, ročník 17, č. 37, R 55 17/1968.

- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 21. 9. 1968, ročník 17, č. 38, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 24. 9. 1968, ročník 17, č. 39, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 27. 9. 1968, ročník 17, č. 40, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 4. 10. 1968, ročník 17, č. 41, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 11. 10. 1968, ročník 17, č. 42, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 18. 10. 1968, ročník 17, č. 43, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 25. 10. 1968, ročník 17, č. 44, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 1. 11. 1968, ročník 17, č. 45, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 8. 11. 1968, ročník 17, č. 46, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 15. 11. 1968, ročník 17, č. 47, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 22. 11. 1968, ročník 17, č. 48, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 6. 12. 1968, ročník 17, č. 50, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 13. 12. 1968, ročník 17, č. 51, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko* 20. 12. 1968, ročník 17, č. 52, R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Svoboda 1968, ročník 1, zvláštní vydání* 22. 8., R 55 17/1968.
- Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Svoboda 1968, ročník 1, zvláštní vydání* 24. 8., R 55 17/1968.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Svoboda 1968, ročník 1, zvláštní vydání 26. 8.*, R 55 17/1968.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Svoboda 1968, ročník 1, zvláštní vydání 27. 8.*, R 55 17/1968.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Svoboda 1968, ročník 1, zvláštní vydání 28. 8.*, R 55 17/1968.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Svoboda 1968, ročník 1, první letákové vydání – bez data*, R 55 17/1968.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko 10. 1. 1969, ročník 18, č. 1*, R 55 18/1969.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko 17. 1. 1969, ročník 18, č. 2*, R 55 18/1969.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko 24. 1. 1969, ročník 18, č. 3*, R 55 18/1969.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko 14. 2. 1969, ročník 18, č. 6*, R 55 18/1969.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko 21. 2. 1969, ročník 18, č. 7*, R 55 18/1969.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko 7. 3. 1969, ročník 18, č. 9*, R 55 18/1969.

Státní okresní archiv Příbram, fond knihovny SOkA Příbram, nečíslován, *Nové Příbramsko 14. 3. 1969, ročník 18, č. 10*, R 55 18/1969.

Kronika

Státní okresní archiv Příbram, fond MěstNV Příbram (1945 – 2002), č. fondu 897, *Kronika MěstNV Příbram 1967 – 1988*, bez signatury.

Seznam použité literatury

BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj aneb Internacionální vražda Pražského jara*. 1. vydání. Praha: Krutina Jiří – Vacek, 2013. ISBN 978-80-87493-57-1.

BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. 1. vydání. Praha: Mladá Fronta, 2007. ISBN 978-80-20416-179.

BENČÍK, Antonín a Josef DOMAŇSKÝ. *21. srpen 1968*. 1. vydání. Praha: Delta, 1990.

- DOLISTA, Josef a kol. *Odkaz Pražského jara pro současnost a budoucnost*. 1. vydání. České Budějovice: VŠERS, 2008. ISBN 978-80-86708-62-1.
- DORAZIL, Otokar. *Světové dějiny v kostce*. 3. vydání. Vimperk: Papyrus, 1995. ISBN 80-85776-37-5.
- EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. 1. vydání. Brno: Clio, 2012. ISBN 978-80-905081-0-1.
- FEČKO, Peter. *Netradiční způsoby zpracování černouhelných kalů*. 1. vydání. Ostrava: Vysoká škola báňská, 2001. ISBN 978-80-2480-073-8.
- HÁJEK, Jiří. *Mýtus a realita ledna 1968*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1970.
- HOPPE, Jiří. *Opozice '68: sociální demokracie, KAN a K 231 v období Pražského jara*. 1. vydání. Praha: Prostor, 2009. ISBN 978-80-7260-216-2.
- HOPPE, Jiří a Jiří SUK. *Dvoji identita Klubu angažovaných nestraníků – Před invazí 1968 a po pádu komunismu 1989*. 1. vydání. Praha: Euroslavica, 2008. ISBN 978-80-85494-82-2.
- HYNA, Alfréd. *Československá krize 1967 – 1970 a západní Čechy*. 1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2001. ISBN 80-7082-779-3.
- JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Vznik České národní rady v době Pražského jara 1968 a její působení do podzimu 1969*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1990. ISBN 80-205-0147-9.
- KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967 – 1969: 4. díl*. 1. vydání. Praha: SPN, 1993. ISBN 978-80-04261-429.
- KUKLÍKOVI, Jan a Jan. *Dějepis 4 pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. 1. vydání. Praha: SPN, 2005. ISBN 80-7235-175-3.
- KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968: 1. díl: Obrodný proces*. 1. vydání. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0.
- MACHONIN, Pavel. *Sociální struktura Československa v předvečer Pražského jara 1968*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-549-1.
- MENCL, Vojtěch a kol. *Československo roku 1968: 2. díl: Počátky normalizace*. 1. vydání. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-8-9.
- MENCL, Vojtěch a kol. *Osm měsíců Pražského jara 1968*. 1. vydání. Praha: Práce, 1991. ISBN 80-208-0126-X.
- PAUER, Jan. *Praha 1968: Vpád Varšavské smlouvy: pozadí, plánování, provedení*. 1. vydání. Praha: Argo, 2004. ISBN 80-7203-558-4.

- POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara I.: Invaze armád Varšavské smlouvy*. 1. vydání. Praha: Vojenský historický ústav, 2008. ISBN 978-80-7278-470-7.
- PROKŠ, Petr. *Konec jednoho experimentu: Krize a pád totalitního režimu v Československu 1968 – 1989*. 1. vydání. Praha: H&H, 1993. ISBN 80-85787-08-3.
- SÍGL, Miroslav. *Události pravdy, zrady a nadějí*. 1. vydání. Praha: Akcent, 2009. ISBN 978-80-7268-659-9.
- SOCHROVÁ, Marie. *Dějepis v kostce 2: Novověk*. 3. vydání. Praha: Fragment, 2004. ISBN 978-80-7200-970-1.
- STROPNICKÝ, Matěj. *Myslet socialismus bez tanků: Svoboda slova ve střed/tu zájmů československého roku 1968*. 1. vydání. Praha: Scriptorium, 2013. ISBN 978-80-87271-79-7.
- ŠEDIVÝ, Ivan a kol. *Pražské jaro 1968: občanská společnost – média – přenos politických a kulturních procesů*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7285-119-5.
- ŠTĚPÁNKOVÁ, Alena a Zdeněk ŠAŠINKA. *Odmaturuj z dějepisu 2*. 1. vydání. Praha: Didaktis, 2006. ISBN 80-7358-069-1.
- VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. 1. vydání. Praha: Mladá Fronta, 1990. ISBN 80-204-0179-2.

Internetové zdroje

- BAŠTA, Jiří. "Zlatý poklad" Fondu republiky z roku 1968. Ústav pro studium totalitních režimů [online]. 2008 - 2014, s. 38 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0802-038-042.pdf>
- Vysočanský sjezd KSČ. In: Jan Palach: Multimediální projekt Univerzity Karlovy [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://www.janpalach.cz/html/vs-ksc.html>